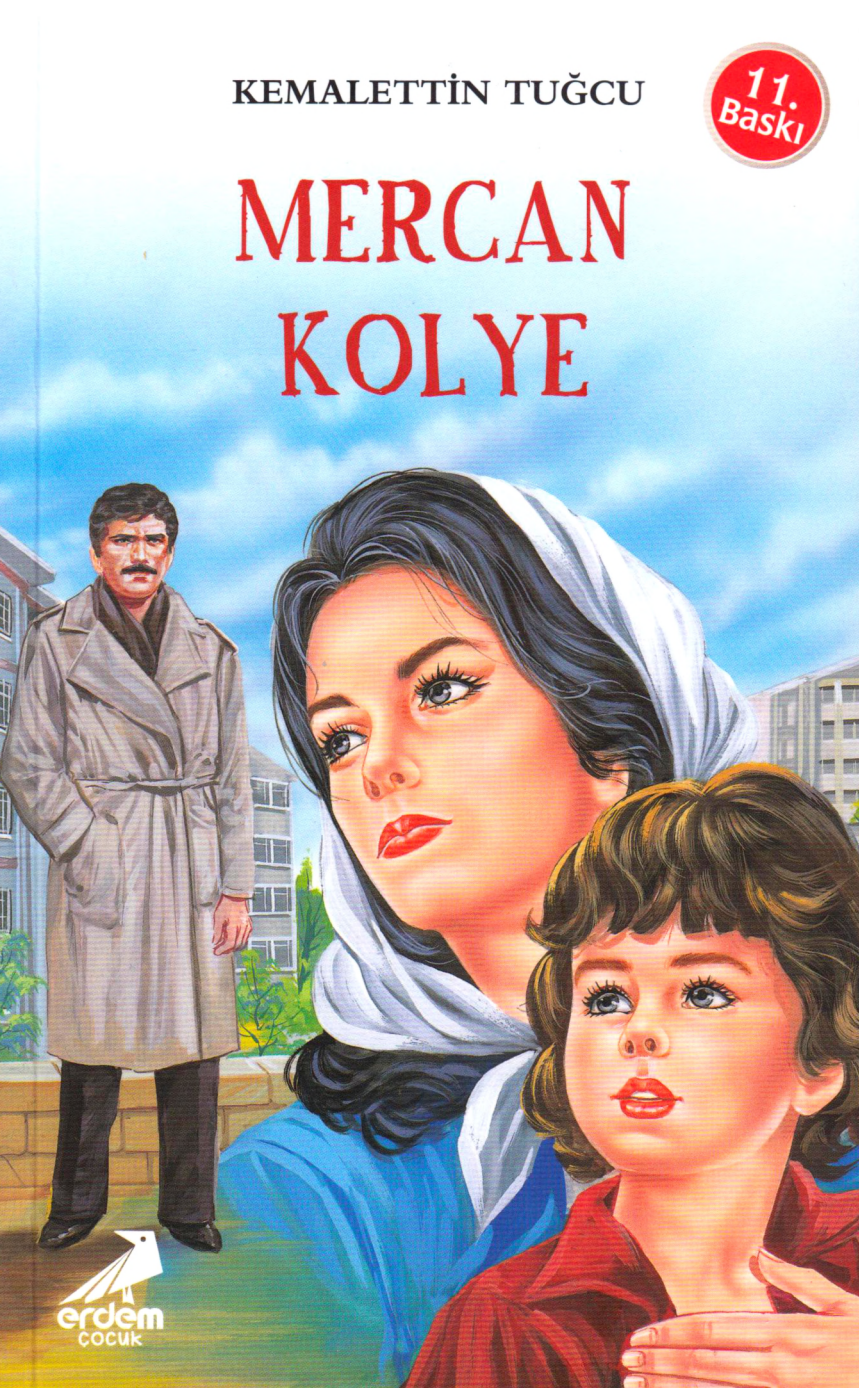
KEMALETTİN TUĞCU

11. Baskı

MERCAN KOLYE

erdem çocuk

Kemalettin Tuğcu'dan Seçmeler

MERCAN KOLYE

erdem çocuk

ANNEMİZDEN SONRA

Babamızın geleceği saatte Calibe Hanım süsleniyor, makyajını tazeliyor, annemden kalan güzel bir elbiseyi giyiyor ve babamı karşılıyordu.

Babam Ahmet Bey, içeriye girer girmez Calibe Hanım hemen elini babamın cebine sokuyor, içinde Şam fıstıkları bulunan küçük bir kese kâğıdını alarak yatak odasına koşuyordu.

Bu odadan annemizin iniltileri aylarca eksilmemişti. Apartmana girerken daha merdiven başından bu iniltiler duyulurdu. Şimdi bir başka kadının söylediği türküler vardı.

Calibe Hanım beş on Antep fıstığını yiyip kabuklarını kül tablasına attıktan sonra mutfağa giriyordu. Soyunup dökünüp gelen babama ilk sözü, "Ahmet, sen şu ekmeği kes." demek oluyordu. "Fatoş'la ben bugün çok yorulduk. Evin işi bitmek bilmiyor ki."

Babam ellerini yıkayıp ekmeği keserken Calibe Hanım sofraya karşılıklı iki tabak koyuyordu. Onlar karı koca karşılıklı oturuyorlardı.

Annem Mebrure Hanım, yataklara düşmeden önce babamın elbisesini değiştirmesine yardım eder, elini yüzünü yıkarken havlusunu tutar, sonra onu yemek odasına davet ederdi.

Annem ölmeden önce sağlıklı günlerinde, dördümüz masada toplanır, öyle yemek yerdik.

Babam Nesrin'i konuşturur, bana da okulda neler yaptığımı sorardı. Bu sırada hayli yaşlı bir kadın olan Dilber Kalfa sofraya hizmet ederdi.

Dilber Kalfa, Calibe Hanım'ın davranışlarına dayanamamış, ihtiyarlığını bahane ederek ayrılmıştı. Elini en küçük bir işe sürmeyen Calibe Hanım, Fatoş adında kapı kapı dolaşan, şımarık bir hizmetçi bulmuştu. Parayı bol bulunca bizim eve yerleşen Fatoş, kardeşimi çok hırpalıyordu.

Kızcağız, annesini bir türlü unutamıyor, sık sık ağlıyor, Fatoş onu tartaklıyor, itip kakıyordu.

Nesrin, Dilber Kalfa gittikten sonra büsbütün kederlenmiş, gözlerinin yaşı hiç dinmemişti.

Ben ilkokula gidiyordum. Aklım hep kardeşimde

kalıyordu. Babama bir iki kere Fatoş'un kardeşimi çok hırpaladığını söylemiştim. Calibe Hanım bizi babamızla hiç yalnız bırakmaz, beni hemen sustururdu.

– Babanızı rahat bırakın, adamcağız az çile çekmedi, aylarca hastabakıcılığı yap sonra da şımartılmış yumurcağın nazını çek.

Ben susardım, babam da ses çıkarmazdı. Elbette çok sıkıntı çekmişti. Annem Mebrure Hanım iki gün iyi olursa iki gün de hastalanır yatardı. Babam:

– Yine mi yatıyorsun Mebrure, derdi.

Mebrure artık yatmıyordu. Yatağa serilmiş, aylarca inlemiş, sonra gideceği yere götürülmüştü. Onu alıp giden yeşil arabanın arkasından beş yaşındaki kardeşimin, "anneciğim, anneciğim" diyerek nasıl koştuğunu, sonra arabaya yetişemeyince Dilber Kalfa tarafından nasıl kucaklanarak eve getirildiğini hiç unutamam.

Artık annem yoktu. Onun yerine başka bir kadın gelmişti. Biz de eskisi gibi babamızla yemek yiyemiyorduk.

Babam Ahmet Bey, artık yalnızca Ahmet olmuştu. Calibe Hanım'ın böyle çağırmasına kızmıyordu. Kadın, gitmeden önce Dilber Kalfa'nın hatırlatmasına karşı,

– Şimdi zaman değişti, demişti. Karı koca birbirlerini adı ile çağırırlar. Bu adam çok çile çekti. Biraz da hayatını yaşasın.

Dilber Kalfa da annemin hastalığında baba-

mın rahat yaşamadığını çok iyi biliyordu ama evlilik buydu. Elbette iyi günlerinde ve kötü günlerinde birbirlerine yardım edeceklerdi.

Şimdi Calibe Hanım babamın asıl kendi hayatını yaşaması için çalışıyordu. Ne yapıyordu? O yatak odasında giyinmeye çalışırken kalfa mutfakta,

– Mebrure başını kaldır da gör kocanın hâlini, diyordu.

Calibe Hanım'ın sesi mutfaktan duyuluyordu.

– Ahmet çoraplarımı giydiriver, sen ne biçim erkeksin ayol.

Babam kendi çoraplarını bulamaz, gömleğini arar, kravatını yatağın içinde bulur. Bankaya yetişmek için lokmasını yarım bırakarak kapıya koşarken Calibe Hanım seslenirdi:

– Ayol para bırakmayacak mısın?

Annemin sağlığında babam evin masrafını birden verirdi. Annemin ondan para istediğini hiç hatırlamıyorum. Bazen babam:

– Sana bir şey lazım değil mi, diye sorardı.

Annem de:

– Acelesi yok Ahmet Bey. Nasıl olsa alınır, diye cevap verirdi.

Şimdi Calibe Hanım'ın para istemediği zaman yoktu. Saçlarını boyatacak, pedikür yaptıracak, terziye borcu var, ufak tefek şeyler almak için çarşıya çıkacak.

Babamın bankadaki işi yolundaydı. Aylığının,

ikramiyelerinin hepsini yiyemezdik. Bankaya her ay para koyar ve anneme bankada kaç para biriktirdiğini anlatırdı.

Şimdi aylık yetişmiyordu. Zaten bu aylığı Calibe Hanım elinden alıyor, ayrıca bankadan da para çekmesini istiyordu.

Yemek bakımından babam çok titizdi. Yeri geldiğinde hiç yemek yemezdi. Ev yemeklerine alışıktı. Dilber Kalfa onun ağzının tadını iyi bilirdi. Yalnız yemeklere değil, tabaklara, çatal ve kaşığa da özen gösterirdi.

Onlar yemek odasında yemek yerken bazen ne konuştuklarını odamızdan duyuyorduk.

– Çorbayı ne karıştırıp duruyorsun Ahmet?

– İçinde bir şey var gibi geldi bana.

– Çorbanın içinde ne olabilir?

– Ha, işte saç tokası!

– Saç tokası mı? Fatoş'un başından düşmüş olmalı.

Yemeklerden saç tokası gibi saç teli, hatta tırnak üstünden atılmış tırnak cilası bile çıkıyordu.

Babam bunları bazen Calibe Hanım'a göstermeden tabağının kenarına koyuyordu. Bu kadın, hizmetçiyi daima koruyordu. "Bütün evin işini gör, çarşıdan al getir, ayıkla pişir, akşama kadar mutfaktan ayrılma sonra da yaptıkların beğenilmesin." diyordu.

Zavallı annem, hasta hasta evin işini görür,

acılarını sancılarını saklar, babamı rahat ettirmeye çalışırdı. Şimdi babam iğrenecek, midesi bulanacak olsa kalkıyor, "Haydi, dışarıda bir şeyler yiyelim." diyordu.

Beraber gidiyor ancak gece yarısı dönüyorlardı. Ertesi sabah babam kalkıp işine gidiyor, Calibe Hanım da öğle yemeğine kadar yatıyordu.

Ben ilkokula başlamadan önce yaşlı bir kadın gelmişti bizim eve. Annem pek fazla komşularla görüşmezdi. Ona evinin işi, çocukları ve kocası yetiyordu.

Annem gelene güler yüz gösterirdi. Salonda otururlarken kadın, anneme çok fazla iltifat etmiş, rahatsız ettiğini söyleyerek özür dilemiş,

– Mebrure hanımefendi, demişti. Sizden ricaya geldim. Ahmet beyefendi bizim oradaki bankada müdür. Hani diyorum, benim yeğenim Calibe'ye bankada bir iş verebilir mi?

Annem kadının yanıp yakılmasına karşılık,

– Ne diyebilirim, demişti. Ahmet Bey'in işine karışamam. Ama ben yine de söylerim. Yeğeniniz lisan filan bilir mi?

Kadın içini çekmişti.

– Bilmiyor hanımefendi. Ortaokulu okumuştu. Ama çok zekidir. Benden başka kimsesi yok. Komşumuzda bir yazı makinesi var. Calibe orada makine ile yazmasını epey öğrendi.

Annem sonunda kadının isteğini babama ile-

teceğini söylemiş, bu arada kahve pişirip getiren Dilber Kalfa kadının yüzünü görünce,

– A... Siz misiniz, demişti. Affedersiniz tanıyamadım.

Kadın gittikten sonra Dilber Kalfa:

– Nereden düştü buraya bu kadın, demişti. Bizim mahallede oturuyorlar. Yeğeni kaç kişiyle nişanlandı ama bir türlü anlaşamadı. O kapı senin, bu kapı benim dolaşır. Bir aralık kutu fabrikasına bile girmişti. Günahı boynuna neden çıktığını bilemem. Ama mahallede buna pek iyi gözle bakmazlar.

Annem kadına söz vermişti. Daha sonra neler olacağını ne bilsin. Babama kadından söz etmişti. Birkaç gün sonra da bu Calibe Hanım bankaya gelmiş, babamın aracılığı ile daktiloluk almıştı. Hatta babam, "Üstte yok, başta yok." demişti. "İçim acıdı doğrusu. Otuz beş, kırk yaşlarında var, çalışıyor işte."

Neden sonra bu Calibe Hanım, bir pazar günü anneme geçmiş olsun demek için gelmiş ve kardeşim Nesrin'i de kucağına alarak sevmişti.

İşte annemin aracılığı ile bankaya alınan bu hanım Ebe Besime Hanım'ın yeğeni idi.

Kalfa onu görünce yüzünü ekşitmiş, eve gelmesinden hiç memnun kalmamıştı. Hatta bir ara bunu babama da söylemişti. "Beyefendi oğlum, bu kıza mahallede kız kurusu derler. Bu yaşa geldi ne bir baltaya sap oldu ne de bir koca buldu. Benden

duymuş olmayınız ama insan kendisini böylelerinden sakınmalı."

Teyzesinin söylediği kadar açıkgözmüş. Calibe Hanım birkaç yıl çalışarak kendisini göstermiş, bankada kendisine yer etmişti.

Ne çare ki annem rahmetli olduktan sonra babam öksüz olan kardeşimin acılarını dindirmesi için Calibe Hanım'ı eve çağırmış, o da bankada olduğu gibi evde de kendisine yer etmiş, hatta Dilber Kalfa'nın da gözüne girmeye çalışmıştı.

Ahmet Bey kısa zamanda sadece Ahmet olmuştu. Dilber Kalfa saygılı, terbiyeli bir kadındı. Kadının evimize yerleşip annemin elbiselerini birer birer giyerek babamın karşısına çıkmasına ve ona şoförüne seslenir gibi adı ile seslenmesine dayanamadı. İki gözü iki çeşme ağlayarak çıktı, gitti.

DEĞİŞEN BABA

Dilber Kalfa gidince biz kardeşimle ikinci defa öksüz kaldık. Babamla Calibe Hanım'ın odalarına gitmelerini bekliyor, sonra da bize verdikleri küçük odaya kapanıyorduk.

Kardeşimle baş başa kaldığımız bu uyku saatlerinde belki biraz rahat ediyor, evdekilerin bakışlarından, azarlarından kurtuluyorduk.

Eskiden babamın bankadan eve gelişi bizim için

bir sevinç kaynağı olurdu. Şimdi onu yalnız Calibe Hanım karşılıyordu. Biz, çağrılmadıkça ortaya çıkmıyorduk ve günler, aylar geçtikçe babam, istasyondan uzaklaşan bir tren gibi bizden uzaklaşıyordu.

Onun eve gelip gittiğini sesinden veya Calibe Hanım'ın sesli söylediği şarkılardan anlardık.

Annemin sağlığında babam Nesrin'i kucağına alır veya yanına oturtur, onun çocukça konuşmalarından mutluluk duyar, saçlarını karıştırırdı.

Nesrin, annem ölünce onun eksikliğini duymamak için babama daha çok sokulur, ona sarılır, solan gözlerini ona göstermeden konuşurdu.

Şimdi eski alışkanlığı ile ceketinin mendil cebine elini sürse ya da kravatını ellese babam sinirleniyordu.

– Rahat dursana, size de yüz vermeye gelmiyor.

Ne olmuştu bu adama? Bunu anlamak kolay değildi. Apartmanda oturan diğer erkekler bile bize ondan daha yumuşak davranıyorlardı.

Ne zaman babamın yanına gitsek bizi azarlayacak bir neden buluyordu. Gömleklerimizin yakası kıvrılmış olsa veya üzerimizde bir su damlası bulunsa söyleniyordu.

– Bu kılığınız nedir? Biraz dikkat etsenize!

Biz kendimizde kusur arar bulamazdık. Hele Nesrin, kalbi kırılıp da ağlamaya başlarsa babam haykırıyordu.

– Yeter artık be! Ne zamana kadar sizin kahrınızı çekeceğim.

Öteden Calibe Hanım:

– Sinirlenme Ahmet, diyordu. Çocukların suçu yok. Terbiye görmemişler. Muhakkak o kocakarı bunları pasaklı alıştırmıştır.

Artık onlarla yemek yemiyorduk. Bir çatal tıkırdasa babam:

– İki lokma yemeği zehir etmeyin be, diye bağırıyordu.

Biz Fatoş'la yemek yemeye başladığımız zaman da onlar birden bir şarkı tutturur, gece yarısına kadar yemek odasında kalırlardı.

Fatoş, Calibe Hanım'ın tembihi ile bizi terbiye etmeye kalkıyordu. Bu sefer her yediğimiz boğazımıza diziliyordu. Fatoş durmadan söyleniyor, kendi yaptıklarını bize yaptırmıyordu.

Calibe Hanım'la babam için pişirilen lüfer ızgarasını veya pirzolayı kendi bütün hırsı ile eliyle yerken Nesrin'in çatal kullanmasını ve çatalı sol elinde bulundurmasını isterdi. Kendisi pirzola kemiğini avuçlayarak yerken kardeşim bıçakla eti kesmeye çalışırdı.

Bu kadın açtı. Görmemişti. Yemeklerin en lezzetli yerini kendine ayırırdı. Yemeye içmeye meraklı olan babam görecek olsa,

– Küçüğe ayırdım, derdi.

Küçüğün et yüzü gördüğü yoktu. Ben kardeşimi bu iki kadına bırakıp giderken çok üzülürdüm. Eve gelip de onun yüzünü gözünü ağlamaktan şişmiş gördüğümde çok fena olurdum.

Biz, Dilber Kalfa ile büyük bir odada yatardık. O gidince yerine Fatoş gelmiş, bizi kilerin yanındaki tek pencereli, küçük bir odaya atmışlardı.

Bir gün nasıl olduysa babam yemek yediğimiz mutfağa geldi. Nesrin'le benim tabaklarımızda pilav vardı. Yalnız Fatoş'un pilavının üstünde kocaman, kızarmış bir kuzu eti parçası vardı.

Babam sordu:

– Çocuklara et veremiyor musun?

Fatoş hazır cevap ve açıkgöz,

– Onlar etlerini önce yediler, dedi.

İlkokulun son sınıfındaydım. On bir yaşımı dolduruyordum. Annem öldüğünden beri üzüntüden ve iyi beslenememekten zayıftım ve sinirliydim.

İkindi vaktine doğru eve geliyordum. Benim için öğle yemeği yoktu.

Zaman zaman bize iftira atan hizmetçinin üstüne atılmak istiyor, kendimi güçlükle tutuyordum. Babam bana hiçbir zaman söz söyletmiyordu. Bir şey sorsa ve ben anlatmaya kalksam,

– Sus, cevap verme, diye bağırıyordu.

Kaçıp gidecektim ama kardeşimi düşünüyordum.

İşte böyle ıstıraplar kırgınlıklar içinde ilkokul diplomamı aldım. O zamana kadar bana bir şey sormamış, hiçbir şeyle alakadar olmamış olan babam, Calibe Hanım'ın haber vermesiyle aldığım diplomayı görmek istedi. Getirdim, verdim.

Daha diplomayı eline almadan kaşlarını çattı. Evirdi, çevirdi, notlardan birine gözü takıldı.

– Bu neden dört, dedi. Söylesene bana, neden dört, ekmek elden su gölden, nen eksik de çalışmıyorsun? Bu diplomayı bana ne yüzle gösteriyorsun?

Dudaklarım titreyerek,

– Baba, dedim. Arkadaşlarım kurul kararıyla sınıf geçiyor.

Babam alıştığı o sözü söyledi.

– Bana cevap verme. Kabahat sende değil, sana avuç dolusu para harcatanlarda. Çekil karşımdan.

Yere attığı diplomayı aldım, giderken kardeşim ağlamaya başladı.

Babam:

– Ne zırlıyorsun, diye bağırdı. Akşam akşam insanın iştahını kaçırmayın. Defol sen de, sesini duymayacağım!

Zaten kardeşimin sesi çıkmıyor, içleniyor, gözyaşları sanki içine akıyordu.

Kapı komşumuz bir hekim var. Annemin hastalığı sırasında adamcağızın gün içinde veya gece iki defa geldiği olurdu.

Onun yanında okuyan torunu vardı. Aynı sınıfa gidiyorduk. Yaşlı hekim eline torununun diplomasını alarak gelmişti bize. Beni de çağırdılar, odadan çıkıp geldim. İhtiyar hekim sırtımı okşadı.

– Sen ne yaptın, aslanım, dedi.

Sonra diplomaya iliştirilmiş olan torununun notlarını gösterdi. Dörtten daha fazla not yok. Biraz sonra torun da geldi bize. Büyüklerin ellerini öptü. Babam ona bir kâğıt para verdi. Dedesi benim karnemi sordu. Gittim, getirdim. Babamın alıp yere attığı bu karne ve diplomada yalnız bir tane dört vardı. O da resim dersindendi.

Doktor Hayri Bey bana sarıldı.

– Aferin oğlum, dedi.

Babam onun yanında,

– Calibe Hanım'a dua et sen, o meşgul oluyor.

Hâlbuki Calibe Hanım doğru dürüst tahsil görmemişti. Hizmetçi Fatoş ondan daha rahat gazete okuyordu. Bankadan çıkan kadın okuyup yazma ile ilgisini çoktan kesmişti. Şimdi evin masraflarından arttırıp ele geçirdiği paralarla güzellik enstitülerinde geziyor, saçlarını berbere boyatıp taratıyordu.

Kendisi için bol bol makyaj parası aldığı hâlde bazı faturaları babamın önüne koyuyordu.

– Ortalık berbat, geçinilir gibi değil.

Hâlbuki annemin hastalığında hekim ve ilaç parası verirken bile para sıkıntısı çekmezdik. Babam

para arttırıp Nesrin'le benim geleceğimiz için bankada açtırdığı hesaba para yatırırdı.

Şimdi elinde para kalmadığını söylese Calibe Hanım:

– Ayol bankadada mı yok, diyordu.

Yalnız kendisinin değil, Fatoş'un da saçlarını berber yıkıyor ve tırnakları daima ojeli geziyordu. Dilber Kalfa bizden ayrılırken,

– Allah yardımcınız olsun, çocuklar, demişti.

Zaten her bahane ile bu ihtiyar kadına yükleniliyordu. Bazen babam bile sataşıyordu.

– Kalfa sana ne oldu? Hiç böyle değildin!

Ben evvelce olanları ne bileyim. Bana kalfa anlatıyordu. Ahmet Bey bu eve iç güveysi olarak gelmiş. Annemin babası hatırlı bir kimseymiş. Babamı da küçük bir devlet memuru olduğu için işinden ayırmış, bankaya almış.

Kalfa:

– Baban buraya damat olarak geldiği zaman arkasına giyecek ikinci bir elbisesi yoktu, demişti. Ama Allah'ı var, doğru söylemek lazım, çalıştı, çabaladı, yediğini içtiğini inkâr etmedi. Dedenle anneannen onları bu kurulu düzende bırakarak başka yere çekildiler. Allah rahmet eylesin, iyi insanlardı. Bu anlattıklarımı unutma. Bu evi babası annene vermişti. Ahmet Bey'in hiçbir hakkı yoktu. Ama zavallı Mebrure ölünce bu evin artık üçte biri babanın hakkı.

Bizimdi ama biz annemizden kalan evde bir asalak, bir sığıntı gibi yaşıyorduk.

Bir gün balkonda konuştuklarını duydum.

Calibe Hanım:

– Ahmet diyordu. Hani bu daireyi bana verecektin?

Babam:

– Daire benim değil ki sana vereyim. Mebrure'nindi daire.

– Mebrure falan kalmadı artık.

– Mebrure kalmadıysa çocuklar var, Calibe. Üçte bir hissesi benim.

– Bu yumurcaklardan hayır mı göreceksin? Bir çaresini bul, daireyi benim üstüme yap.

– Biraz daha idareli gidelim, sana bir daire alırım.

– Daha ne idaresi ayol. Avrupa'ya mı gidiyorum, sosyetede her gece milyonlarca lira mı harcıyorum? Zaten bir sen, bir ben değiliz ki iki çocuk var başımızda.

– Onların ne masrafı var Calibe. Ben onların üstünde yeni bir şey görmüyorum. Oğlanın pantolonu kısalmış, ceketinin kolları dirseklerine kadar çıkmış. Hep o kıyafet.

– Her gün avuç dolusu para veriyorum, demişti Calibe Hanım. Artık arkalarına giyeceklerini de düşünemem. Zaten pasaklı ve terbiyesiz alışmışlar.

Avuç dolusu para kime veriliyordu acaba?

Ben aylar geçiyor, defter kalem parası bile alamıyordum. Eve geldiğim zaman da açlığımı düşünen olmuyordu. İlkokul bitti, sonra ne olacak. Bunu acı acı düşünüyordum. Okumam, kendimi kurtarmam lazımdı.

NESRİN

Kardeşim Nesrin hep o küçük odaya kapanıyor, sessiz yaşıyordu. Ben Fatoş'un ve Calibe Hanım'ın yüzlerini görmemek için apartmandan çıkıyor, can sıkıntısı ile dolaşıyordum.

Bir akşam babamın geleceği sırada eve girdim. Calibe Hanım ayna karşısında tuvaletini kontrol ediyor, Fatoş mutfakta uğraşıyordu.

Küçük odaya girdim, kardeşim yoktu orada. Yalnız yerde bir tek çorabı duruyordu. Her zaman oturduğu köşede bezden yapılmış bir bebek vardı. Bu bebeği becerebildiği kadar Dilber Kalfa yapmıştı ona.

Birlikte yattığımız yatağın yanındaki duvarda, annemizin büyütülmüş resmi bir çerçeve içinde asılı duruyordu.

Toplanmamış olan yatağın üzerinde annemin çerçeveli resim camından düşmüş parçalar vardı.

Dışarıya çıkarak kardeşimi aradım. Bulamayınca mutfağa gidip Fatoş'a sordum.

– Ben senin kardeşinin dadısı değilim, diye bağırdı.

Babam yandaki yemek odasına girmişti. Calibe Hanım süslenmiş, boyanmış, yemek masasını hazırlıyordu.

Babam bana seslendi, yemek odasına girdim.

– Ne söylenip duruyorsun, dedi.

– Baba, dedim. Nesrin ortada yok.

– Neden Nesrin yok, dedi. Fatoş'a sormadın mı?

– Sordum ama ben onun dadısı değilim, dedi.

Babam sandalyesinden kalktı ve kapıdan dışarıya doğru sert bir tonda seslendi.

Nesrin cevap verememişti. Bana döndü.

– Tuvalete, banyoya baktın mı, dedi.

– Baktım, dedim.

Calibe Hanım yemek odasından seslendi.

– Ahmet keyfini bozma, bir yere girip uyumuştur yumurcak, dedi.

Babam cevap vermedi.

Bana dönerek,

– Odasında yok mu, dedi.

– Yok, dedim.

Babam sinirlendi.

– Sen beni sinirlendirmek için hep mesele çıkartırsın, dedi.

Mutfak kapısına yaklaştı.

– Fatma, dedi. Komşulara filan gitmiş olmasın?

– Bilmiyorum, dedi Fatoş.

Babam bana döndü.

– Sen evde değil miydin?

– Sokaktaydım, dedim.

– Ayak altında dolaşma, çık git, dediler bana.

Calibe Hanım tekrar seslendi.

– Etleri soğutuyorsun Ahmet, gelsene.

Babam yattığımız odaya girdi. Elektriği yaktı. Bozuk olan yatağın üzerinde cam kırıkları gördü. Duvara baktı ve bana sordu.

– Kim kırdı bu camı, dedi.

– Ben kardeşimi ararken böyle buldum, dedim.

Annem Mebrure Hanım duvardaki büyütülmüş resminden mahzun bir eda ile bize bakıyordu sanki. Yüzünün bir tarafı boydan boya çizilmişti. Babam kendisini ayıplar gibi bakan bu resmin karşısında daha fazla kalmaktan çekindi. Çıktı dışarıya, salona

girdi. Bütün elektrikleri yaktı, biraz telaşla her tarafa bakındı. Sonra birden bağırdı.

– Nesrin orada ne işin var?

Kardeşim cevap vermedi. Büyük kanepenin altından dışarıya çıkmış bir çocuk ayağı görmüştü. Çorapsız bir ayak.

– İşte, diye bağırdı bana. Çek şu ahlaksızı.

Çocuğun ayağı yer yer morarmıştı. Herhâlde onu çekip çıkarmak istemiş olacaklar. Ben de çektim, kızın zayıf vücudu sürünerek yukarıya çıktı. Halının üzerine uzandı.

"Bit ürer de bakımı güç olur." diye Calibe Hanım'ın Fatoş'a kestirdiği kardeşimin kırpık kırpık saçları kan içindeydi, kana bulanmış yarı aralık ağzından hâlâ kan akıyordu.

Babam salonun kapısından yemek odasına bağırdı.

– Calibe buraya gel!

Calibe Hanım içeriden,

– Allah Allah, dedi. O nasıl çağırış!

Fakat kalkıp geldi.

Nesrin'in bir şeyden haberi yoktu. Baygındı ve acılar içinde olan çocuğun kanayan ağzından iniltiler çıkıyordu.

Annem de hastalandığında böyle inlerdi.

Calibe Hanım:

– Bir yerden düşmüş olmalı, dedi. Rahat durduğu mu var.

Babam iyice sinirlenmişti.

– Kanepenin altına mı düşmüş, dedi. Kaçmış oraya, sonra da çekip çıkarmaya çalışmışsınız.

Calibe Hanım:

– Sana oldu olanlar, dedi. Hiç işim yok da senin çocuğunla uğraşacağım. Bak şu Allah'ın işine.

Babam baygın olan çocuğu yerden kaldırıp kanepenin üzerine yatırdı. Bana döndü.

– Yukarıya çık, bak, dedi. Hayri Bey gelmiş mi?

Yukarıya çıktım, yaşlı hekimi çağırdım. Kardeşime bakar bakmaz,

– Dövmüşler bunu, dedi. Vah zavallı.

Babam ayakta duruyordu.

– Düşmüş olmalı, dedi.

Hayri Bey sinirlendi.

– Düştüğü filan yok, dedi. Ağzına vurmuşlar. İki diş kırılmış.

Babam:

– Kim vuracak, dedi.

Hayri Bey:

– Bana bak Ahmet Bey oğlum, dedi. Ben dispanserden erken geldim. Sizin dairede kıyametler kopuyordu. Bu biçarenin "anneciğim, ağabeyciğim" diye bağırdığını duymayan kalmadı. Sonra da senin hanımefendinin avazı çıktığı kadar, "Fatoş, sustur şunu, içime fenalıklar geliyor artık!" dediğini duyduk.

Calibe Hanım salonun kapısından,

– Uğraşın bakalım benimle, dedi.

Hayri Bey cevap vermedi. Çantasından bir enjektör çıkardı. Bir ampul kırarak kızın eteğini sıyırdı. Kalçasına baktığı zaman,

– Allah bildiği gibi yapsın sizi, diye bağırdı.

Çocuğun kalçasında kızarıklıklar, dayak izleri, çürükler vardı.

Hayri Bey:

– Görün bakalım, dedi. Bunlar da mı kaza? Bu bir damla yavrunun bu evde hayat hakkı yok mu? Atsana öksüzler yurduna.

Getirdiğim su ve çantasından çıkardığı pamukla kardeşimin pıhtılaşmaya başlayan kanlarını temizliyordu. Yere attığı pamuklar kan içindeydi.

Hayri Bey ne yaptıysa yaptı. Kardeşimin kanlı elbiselerini değiştirdik. Zaten üstünde bir entariden başka bir şey yoktu. Dolabımızdan sırtından çıktığı gibi tıkılmış olan bir başka elbise getirdim. Nesrin'e giydirdik, uyuyordu. Sakinleşmişti. Hayri Bey:

– Yalnız bırakmayın, dedi. Çok korkmuş olmalı, yatağına yatırın.

Doktor söylene söylene çıktı, gitti. Babam kardeşimi sarsmadan kaldırdı. Küçük odaya gittik. Babam onu bırakmadan,

– Fatoş, diye seslendi.

Calibe Hanım'ın getirdiği hizmetçi geldi kapıya. Ağzında yağ izleri vardı.

Babam:

– Bu resmin camını kim kırdı, dedi.

Fatoş:

– Ben ne bileyim, dedi.

– Sen ne iş yaparsın bu evde?

Fatoş:

– Daha ne yapacağım, dedi. Yemek bulaşık, temizlik, çamaşır, her iş bana bakıyor.

Babam:

– Topla şu cam kırıklarını, dedi.

Fatoş:

– Sen de insanı sofradan kaldırıp ortalık temizletirsin, dedi. Ben bu kadar sıkıntıya gelemem.

Babam avazı çıktığı kadar,

– Defol git, dedi. Yoksa ben sana haddini bildiririm. Daha duruyor, senin karşında kim var?

Babam kucağında çocukla ayakta bekliyordu. Ben yatak çarşafını topladım, cam kırıklarıyla birlikte silkeledim. Daha sonra Nesrin'i yatağına yatırdık, iğnenin tesiri ile uyuyordu. Elini ayağını koyuvermişti.

Babam,onu yatırdıktan sonra banyoya giderek kan bulaşan ellerini yıkadı. Sonra onun yemek odasında bağırdığını duydum. Calibe Hanım da aynı tepki ile ona cevap veriyordu.

– Calibe, Mebrure Hanım'ın resmini kim kırdı?

– Ne bileyim be, resmin bakıcısı mıyım?

– Nesrin'i kim dövdü?

– Benim haberim yok, berberdeydim.

– Senin sesini duymuşlar. Şunu sustur, diye bağırıyormuşsun.

– Her zaman anne, anne diye bağırmasından usandım artık.

– Sana resmi soruyorum, kim kırdı camı?

– Ben kırdım, ne yapacaksın?

– Calibe sende hiç vicdan yok mu? Bu bir damla çocukla uğraşmaktan ne anlıyorsun?

– Ne anlayacağım, usandım artık. Sen de aklını başına topla da benimle doğru konuş. Senin karın Mebrure değilim ben.

– Olamazsın Calibe, olamayacaksın!

DİLBER KALFA

Kardeşim bir hafta kadar hasta yattı. Hayri Bey her sabah erkenden, babam daha bankaya gitmeden geliyor ve ateşine, dudağındaki yaraya bakıyor, beslenmesi için tavsiyelerde bulunuyordu.

Babam, bu olayın ertesi günü, beni Dilber Kalfa'ya yollamıştı. Fatoş, babam tarafından kovulduğu için evin içi alt üst olmuştu.

Kalfa, içi sızlayarak kardeşime bakıyor ve evin hemen bütün işini görüyordu.

Ben de bu nedenle aç kalmaktan kurtulmuştum. Calibe Hanım bağırdı, çağırdı.

– Sen benim elim ayağım olan hizmetçimi nasıl kovarsın Ahmet, diye ortalığı çınlattı.

Ama babam:

– Bu dairede yaşayacaksan sen de bir işin ucundan tut, dedi.

– Ben hizmetçi değilim.

– Sen hizmetçi bile olamazsın. Senin kafan yalnız kötülüğe, nankörlüğe işler. Benim çocuklarımın annesinin resmini bile çekemeyen sen, bu evde yaşamaya layık değilsin.

Calibe Hanım:

– Görüşürüz, diyordu. Bu daireyi de senin elinden alacağım, bu çocukları da burada yaşatmayacağım. Bunu kafana koy.

Calibe Hanım, cahil bir kadındı. Babamın kendisine oturduğumuz daireyi vaat ederek eve aldığını, bir genç kıza yaraşacak bir düğün bile yapmadığını ileriye sürüyordu.

Babamın bütün anılarını, bütün geçmişini kafasından silecek ve onu kendisine köle yapacaktı.

Fakat şimdi salonda bir resim vardı. Annemiz Mebrure Hanım'ın bir fotoğrafı. Yeniden cam takılıp salona asılmıştı.

Nesrin'in anlattığına göre Calibe Hanım o dara-

cık odaya girmiş, ayağından topuklu terliğini çıkararak fotoğrafa atmıştı. Şimdi resim, neler olduğunu anlar gibi bakıyordu.

Aradan iki hafta geçmiş, salona gelen Calibe Hanım yine ayağından terliğini çıkararak fırlatmıştı resme doğru. Fakat terlik hedefini bulmayınca sinirlenmiş ve babama bağırmıştı.

– Getir şu terliği!

Babam salonun ortasında durarak ona dik dik baktı.

Kadın:

– Sana söylüyorum, duymuyor musun? Getir terliğimi!

Babam sakin sakin,

– Sen aklını başına toplamayacak mısın, dedi.

– Sen aklını başına topla Ahmet, karşındakine iyi bak.

Babam:

– Sen kendini ne sanıyorsun, dedi. Diplomasız Ebe Besime'nin yeğeni. Seni bankaya koyan kimdi? Sen ayağında komşudan aldığın iskarpinle gelmedin mi bankaya. Senin cahilliğini, patavatsızlığını örten ben değil miyim? Buraya baş sağlığına gelip Nesrin'i kucağına alan, gözyaşlarını silen sen değil miydin?

Babam çok sakin, çok alçak bir sesle konuşuyordu.

– Gönüllü bir hizmetçi gibi benim çocuklarıma, Mebrure'nin çocuklarına bakacağını söyleyen sen

değil miydin? Buraya ne koşullarla geldiğini unuttun mu? Senin güzellik enstitülerine gitmediğin bir hafta var mı? Kadın olup da kendi saçlarını bir kere yıkadın mı, yoksa berber mi yıkıyor?

Calibe Hanım:

– Sus fena yaparım ha, diye bağırmıştı.

Babam hiç telaş etmeden,

– Sen akrep gibi yılan gibi sokarsın, dedi. Senden ben her şeyi umarım, cehaletini örtmek için seni yanıma sekreter olarak almadım mı? Sen benim geçmişimi nasıl ve ne ile sileceksin? Önce kendi geçmişini bana, hanımlığınla, terbiyenle unuttur. Bekçi Sadık Efendi'nin serseri oğlu ile nişanlanmadın mı? Onu beğenmeyip kahveci ile aşk yaşamaya kalkmadın mı? Sen iki yıl içinde parayı nereden buldun da Ebe Besime Hanım'ın adına bankaya yatırdın. Bir gün burada tutunamayacağını anladın da yiyecekten, içecekten kesip bankaya iki milyonu nasıl yatırdın?

Calibe Hanım bir sarsıntı geçirdi, dişlerini sıkarak,

– Ben senin karınım, dedi. Sana görevim kalmadı Ahmet.

Babam biraz daha yüksek sesle,

– Ahmet değil, dedi. Ben senin ağzının kaşığı değilim. Çocuklarımın annesi bir gün bile beni adımla çağırmadı.

– Ben o kadar eski kafalı değilim.

– Olamazsın da. Mebrure bir kere bile berbere gidip saçını boyatmadı. Hiçbir komşusunun kalbini kırmadı. Açılan bir eli hiçbir zaman geriye çevirmedi. Hanımlık satın alınmaz, benimsenmekle olmaz. Bu bir Allah vergisidir. Ben seni ıslah edemedim. Bundan sonra layık olduğun muamele ile karşılaşacaksın!

– Yatak odamın kapısında boşuna yalvarma, artık senden nefret ediyorum, anladın mı?

Ben salondan çıkmıştım. Babam artık salondaki büyük kanepenin üzerinde yatıyordu.

Calibe Hanım yatak odasına girerek kapıyı içeriden kilitliyordu. Bir sabah gömleğini değiştirmek için yatak odasındaki şifonyerden gömlek ve mendil almak isteyen babamın gömlek, çorap, kravat, mendil gibi nesi varsa kucaklayıp kapıdan dışarıya atmış ve kapıyı tekrar kilitlemişti.

Babam alacağını aldı ve Dilber Kalfa'ya seslendi.

– Kalfa, bunları çocukların dolabına yerleştir.

Kalfa bizim çıktığımız odada yatmaya başladı. Babam da Fatoş'a verilen odada hem bizim hem kendisi için karşılıklı iki karyola kurdurttu.

Babam sanki uzun bir ayrılıktan sonra evimize dönmüştü. Kardeşim, annemi unutmamakla beraber biraz daha kendisini toplamıştı. Kalfa ona bir mağazadan kocaman bir bebek almıştı. Fakat Nesrin bu bebeği benimsemedi. Çünkü onun bezden bir

bebeği vardı. Yastık gibi yassı olan yüzüne kalfa becerebildiği kadar, siyah iple kaş ve göz yapmıştı. Nesrin bu çirkin bebeğe vefasızlık yapamazdı. Hep onunla meşgul oluyordu.

Bu kadar yüzüne vurulduğu hâlde, Calibe Hanım, birkaç gün nereye gitmişse gitmiş, kimlere akıl danışmışsa danışmış ama dönüp gelmişti.

Evde bulunmazsa babam o geldiği zaman nerede olduğunu sormuyordu. Yalnız Dilber Kalfa kapandığı odaya giriyor.

– Yemeye buyurun, diyordu.

Her zaman için Calibe Hanım:

– Yemeyeceğim, diyordu.

Ama açlık bu, en iyi yiyeceklere alışmıştı. Yavaş yavaş ortaya çıkarak sofranın kurulmasına olsun yardımda bulunmaya başlamıştı.

Babamı karşılamıyordu. Ama giderken,

– Berbere gideceğim, diyordu.

Babam bir tarafa istediği parayı bırakıyordu. Evin masrafını kalfa görüyor, alıp getiriyor, pişirip yediriyordu.

Babam daha ilk günden kalfayı da sofraya almaya başlamıştı. Bazen garip bir hikâye anlatır gibi yemekte Fatoş'tan söz ediyordu babam.

– Kızarmış tavuk butlarını kendi pilavının üstüne koyar, çocuklara tattırmazdı. Kaç defa gördüm de onlar etlerini daha önce yediler demişti. Dahası var. Bir gün yemek odasından duydum. Kendisi çayına

beş kesme şeker koyuyordu ve dibinde şeker kaldığı için Nesrin'e bardağın dibindeki şekerin yeteceğini söylüyordu. Sonra boyuna işten şikâyet eder, ayda iki yüz bin lira aylık. Ama hanımefendiye sor, bunu gayet doğru buluyor. Bir kadın getirilse on bin liradan aşağı gündelikle çalışmıyormuş. İki yüz bin lira aylık, takım takım elbiseler, ayakkabı, terlik ve saç yıkamak için berbere gitmeler. Faturalar bana geliyor. Bir bakıyorum, ayda iki defa olsun Fatoş Hanım'ın saçlarının yıkanması ve boyası yazılı.

Babam bir gün bankadan eve telefon etti. Benimle konuştu, bir araba ile geleceğini ve annemden kalan bütün eşyayı alıp götüreceğini söyledi.

Calibe Hanım sokağa çıkmıştı. Babam geldi. Şoförle birlikte annemden kalan ne varsa hepsini aşağıya arabaya taşıdık. Altı takım elbise, iki takım tuvalet, iki pijama, dört terlik, iki şemsiye, eldivenler, iç çamaşırları, biri kısa, biri uzun kürk. Babam beni de aldı arabaya. Doğruca Darülaceze'ye gittik.

Annemden kalan her şeyi orada fakirlere verdik. Sadece tuvaletler ve elbiseler değil, özellikle iki kürkü teslim alan memurlar şaşırmıştı.

Annem bizim verdiklerimizin bir kısmını ya bir ya iki defa giymişti. Öyle pek sokağa çıkan kadınlardan değildi. Ama yakın apartmanlardan gelen komşular çok oluyordu.

Eve geldiğimiz zaman babam:

– Kalfa, dedi. Hepsini Darülaceze'ye verdim.

Dolap boşaldı, artık giysilerimi oraya yerleştirin.

Bunu söyledikten sonra,

– Ben aldandım, dedi. İnan bana kalfa, ben çocuklara bakılsın diye bu kadını aldım eve. Mebrure için mevlit okuttuk. Bütün dinî vecibeleri yerine getirdim.

Kalfa:

– Allah sizden razı olsun beyefendi, dedi. Yalnız benim aklıma bir şey geliyor.

– Nedir, dedi babam.

– Mezar, dedi kalfa. Geçen bayram oraya gittim, yerde bir toprak kümesi, kabir içine çökünce bekçi toprakla doldurmuş. Orası sizin aile mezarlığınız, yani Mebrureciği orada yerde bırakmasanız.

Babam kıpkırmızı kesildi.

– Ben bunu akıl edemedim. Sağ ol kalfa, ilk işim Mebrure'nin mezarını yaptırmak olsun.

Annemin giysileri Darülaceze'ye gitmişti ya, hemen ertesi gün bir karış suratla Calibe Hanım bizim yattığımız odaya girdi. Gardırobun kapısını açtı ve bağırdı:

– Kalfa, buradaki giysiler nereye gitti?

Dilber Kalfa:

– Beyefendi, Mebrure Hanım'a ait ne varsa hepsini toplayıp Darülaceze'ye götürdü, dedi.

Calibe Hanım hırsından haykırıyordu.

– Saygısız adam. İnsan bir kere karısına danışmaz mı?

BABAM DÜZELİYOR

Bir akşam yemek yiyorduk. Babam pek yumuşak olmayan bir sesle,

– Cemil, dedi. Nerelerde geziyorsun?

Cevap vermedim, babam:

– Duymadın mı, dedi. Sana bir şey sordum.

– Duydum, dedim.

– Neden cevap vermiyorsun?

– Bir şey söylediğin zaman cevap vermemi istemiyorsun!

Babam biraz durduktan sonra,

– Sinirli olduğum zaman öyle yapmış olabilirim, dedi. Ama baban olduğumu unutma. Ben çok bunalımlar geçirdim, annenin hastalığı ve ölümü beni çok sarstı. Ölenle ölünmüyor, hayat devam ediyor, sokaklarda ne işin var senin?

– Evde ayakaltında dolaşmam istenmiyordu, dedim.

– Bu hâl devam ediyor mu?

– Hayır ama alışmışım buna. Sonra dükkânlara, mağazalara bakıyordum, çırak arayan var mı diye.

Babam kaşlarını çattı.

– Okumayacak mısın?

– Okula verirsen okurum, dedim.

Sofrada bulunan Calibe Hanım hemen,

– Bu zamanda iki çocuk okutmak kolay mı, dedi.

Babam ona dönerek,

– Kapıcımızın iki oğlu bile okuyor var, dedi. Biri lisede, biri ortaokulda.

– Ortada dolaşan bir hizmetçi bile yok, dedi. Kalfa çocuklara, yemeye bakıyor. Yaşlı kadın.

– Fatoş varken ne oluyordu, dedi babam. Ev daha mı temizdi? Biraz da sen etrafına bakıver.

– Ben hizmetçi değilim, dedi Calibe Hanım.

– Ben bu iki öksüze gönüllü hizmetçi olarak gelirim diyen sen değil miydin?

– Öyle söylemiş olabilirim, Ahmet.

– Beni adımla çağırma, dedim sana.

– Pekâlâ Ahmet Beyefendi, siz de iki lokma yemeği karınıza zehir etmeyiniz. Medeni dünyada yaşıyoruz.

– Evet, orası öyle. Ama medeni kadınlar, anne diye ağlayan çocukların ağızlarına topuklu terlikleriyle vurmazlar.

Calibe Hanım alınmıştı.

Babam bana döndü.

– Kardeşin altı yaşını bitirdi, dedi. Onun bu sene okula başlaması gerekli. Sen de ortaokula gideceksin.

Konuşma bu kadarla kaldı. Babam araştırmış olmalı ki bir gün erken gelerek benimle mağazaları dolaştı. Baştan aşağıya yeni kıyafetler giyindim. Sonra ortaokula gittik, babam kaydımı yaptırdı ve birlikte eve döndük. Babam kalfaya,

– Kalfa, dedi. Rica ederim Nesrin'i al, mağazaları dolaş, her ne gerekirse al, okuluna götür yazdır.

Kalfa:

– Ömrünüze bereket beyefendi, dedi. Yarın dolaşırım.

– Vakit daraldı, dedi babam. Bugün git.

– Calibe Hanım evde yok da, dedi kalfa.

– Biz ona bağlı değiliz, dedi babam.

– Başka anahtar yok, dedi kalfa. Calibe Hanım gelirse kapıda kalır diye düşündüm.

– Sokak sokak sürteceğine beklesin kapıda. Hem Cemil var evde.

Babamın isteği ile kalfa, kardeşimi alarak dışarı çıktı. Kızın ne üstünde var ne başında. Kalfa ona bir okul önlüğü, ayakkabı, iç çamaşırları gibi ne eksiği varsa almış, bir de okul çantası bulmuş.

Nesri'nin uzamamış, tutam tutam kesilmiş olan saçlarını da berbere götürüp mümkün olduğu kadar düzelttirdi.

O akşam, babamdan biraz önce eve gelen ve ilk işi yüzünü gözünü boyamak olan Calibe Hanım yemekte,

– Maşallah, dedi. Biz bu evin hanımı olarak yarım pabuçla gezelim, çocuklara avuç dolusu para harcansın.

– Neyin eksik, dedi babam. Bankaya komşudan aldığın ayakkabı ile geldiğini unuttun mu?

– Burada Ahmet Bey'in eşi olduğumu da unutmadım, dedi Calibe Hanım. Ama bu ailede yalnız kaldım.

– Sabahleyin çıkıp akşama kadar nerede dolaşıyorsun?

– Nerede olacak, güzellik enstitüsünde. Orada sosyete hanımları toplanıyor. Benim çevrem mi var?

– Bankada da olmadı çevren. Sen hemen gözünü bana diktin. Büyük kusurlarını örtmek için seni yanıma aldım, büyük işleri ben gördüm. Sonra da bankacıyım diye sağa sola böbürlendin.

– Yeter, iki lokma yiyeceği zehir etme.

– Dur bakalım daha işin başındayız.

– Kalfa geldi geleli çok değiştiniz beyefendi.

– Kalfanın gelmesine sen sebep oldun, sana hiçbir şey için güvenemem artık.

– Belli, benim yerime bir başka kadın almışsınız.

– Elbette, onu da yetiştirmek gerekli. Yalnız yeteneksiz hanımefendiler yetiştirilmeye çalışılmaz. Ayla Hanım'la çalışıyorum. Bir gün gel de gör, sekreter nasıl olurmuş.

Calibe Hanım sesini çıkarmadı. Daha ileriye giderse elinde olanları da kaybedeceğini anlıyordu. Babam çok değişmişti. Artık evde Calibe Hanım varmış yokmuş demiyor, bütün ihtiyaçlarını kalfaya söylüyor, aradıklarını temizlenmiş, ütülenmiş olarak alıştığı yerde buluyor, kapıdan çıkarken arkasında dua mırıldanan kalfaya, Allah'a ısmarladık diyordu.

Akşamları, artık Calibe Hanım karşılamıyordu onu. Elini ceketinin cebine sokarak Antep fıstığı almıyordu.

Calibe Hanım'ın ufak tefek hücumları, girişimleri fayda vermedi. Ne söylediyse acı ve kırıcı cevap aldı. Sinirlendi, hırslandı ama odasında kendi başına kaldı.

Ben ortaokula devam etmeye başladım. Kalfa, kardeşimi okula götürüyor, sonra gidip alıyordu.

Okulda para harcamaya alışmamıştım. İkindiye doğru aç geliyordum ama kalfa bana mükemmel bir sofra hazırlıyordu.

Hemen bir ay içinde kardeşimin zayıf yanakları

dolmuş ve renklenmişti. Şimdi daha rahat olarak yemek yiyor ve uykusundan ağlayarak, bağırarak uyanmıyordu.

Öndeki iki dişin yerine temelli dişler çıkmaya başlamıştı. Her gün biraz daha uzayan saçlarına bakıyor, onları ne zaman diğer kızlar gibi bağlayıp örebileceğini anlamaya çalışıyordu.

Salonda, annemin çerçeve içindeki resmi yine ağlar gibi gelenlere bakıyordu sanki.

Calibe Hanım'ın bir iki ahbabı vardı. Bazen bunlar haftanın belli günlerinde gelir, birkaç saat otururlardı.

Bir gün birisi duvardaki fotoğrafa bakmış ve,

– Bu kadın kim, demiş.

Calibe Hanım:

– Kim olacak, dedi. Ahmet'in ilk karısının resmi. Bir tanesi de çocukların yattıkları odanın duvarında. Artık nerelere koyduğunu siz hesaplayın.

Misafirlerden biri:

– Ben olsam buna müsaade etmem, dedi.

Kahve getirmiş olan kalfa:

– Hanımefendi, Server Paşa'nın kerimesi ve bu evin sahibi idi, dedi. Ahmet Beyefendi bu daireye içgüveysi olarak geldiler.

Misafir hanım:

– Güzel hanımmış, dedi.

Ben bu konuşmayı açık olan odamızda, kız kardeşime ders anlatırken duymuştum.

Salonda çok kıymetli eşyalar ve bir de piyano vardı. Bu piyano daima kapalıydı. Annem yatağa düştükten sonra babam kapatmıştı piyanonun kapağını.

Bir gün yine hanımlardan biri:

– Piyanoyu siz mi çalıyorsunuz Calibe Hanım, diye sordu.

Calibe Hanım:

– Hayır, dedi. Bu piyano aileden kalmadır. Ben yalnız konservatuarda şan dersi almıştım.

Hâlbuki Calibe Hanım'ın çatlak ve pürüzlü bir sesi vardı. Zaman zaman söylemeye kalktığı şarkılara babam gülerdi. Ama kendisi bu eve, bu eşyalara alışmaya çalışıyordu.

– Bankacı olarak yetişiyordum. Ahmet Bey bana gönül vermiş. Eşi ölür ölmez bana musallat oldu. İki çocuğu olduğunu da sakladı. Sözde bana bir daire alacak ve bankaya benim için para yatıracaktı. Yoksa ben böyle bir adama varır mıydım? Üstelik babam yaşında.

Calibe Hanım, babama vardığı zaman kırk yaşındaydı. Babam da ondan on yaş büyüktü. Yakışıklı bir adam olan babamın yanında Calibe Hanım yaşlı görünüyordu. Evlendi evleneli yüzündeki kırışıkları gidermek için bilir bilmez sürdüğü kremlerle cildini büsbütün karartmıştı. Hemen iki günde, boyattığı saçlarının altından saç telleri beyaz beyaz görünmeye başlıyordu.

Babam Ahmet Bey'in de saçlarında beyazlar

vardı. Ama bu kırlar daha çok şakaklarında görülüyor ve ona daha olgun bir erkek görünümünü veriyordu.

Her sabah erken kalkan ve tıraş olan babamın bu alışkanlığına Calibe Hanım kahvaltıda takılırdı.

– Ahmet Bey, her gün tıraş olmaya üşenmiyor musunuz?

Babam kahvaltısına devam ederken,

– Ben yanımda çalışanlara örnek bir müdür olmak zorundayım. Bilirsiniz bu alışkanlığımı öteden beri sürdürürüm. Ben sizin gibi gözümü açar açmaz makyaj malzemesine sarılmıyorum.

– Kadınların makyaj yapması bir zevk ve sanattır Ahmet Bey.

– Bence yalnız sahtekârlıktır.

AZGINLIK

Calibe Hanım kolay kolay başkalarına teslim olacak kadın değildi. Saldırmalarını bir başka yoldan hile ile yapmaya kalkıyordu. O kış ilk olarak kalfanın yemen taşı dediği bulanık renkli bir taşla süslü yüzüğünü babamın çok sevdiği düğün çorbasının içine atmıştı.

Dilber Kalfa ellerini yıkarken parmaklarındaki bütün yüzükleri çıkarır, lavabonun mermer taşının üzerine koyardı.

O gün de öyle yapmış, sonra yüzüğü bulamayınca bana ve Nesrin'e sormuştu.

Yemek sırasında bu yüzük Calibe Hanım'ın çukur tabağından çıktı. Kadın öğürerek sofradan kalktı. Yüzüğü de kaşığı ile birlikte sofranın üzerine bırakarak kalktı.

Elini yüzünü yıkamış, bulantısını gidermek için limon koklamış ve tekrar masaya dönmüştü.

Babam durumdan kuşkulanarak sordu:

– Kalfa bu yüzük senin değil mi?

– Benim beyefendi, dedi kalfa.

– Çorbaya düşürdüğünü fark etmedin mi?

– Ben çorbayı pişirmeden önce ellerimi yıkamış, yüzüklerimi lavaboya koymuştum. Sonradan sordum kimse görmemiş. Çok canım sıkıldı. Yüzüğün çorbaya düşmesine benim aklım ermedi efendim. Yüzük sol elimin parmağındaydı. Çorbayı ise sağ elimle karıştırırım.

Babam cevap vermeden Calibe Hanım:

– Kalfa, dedi. Yaş icabı bu, insan yaşlanınca böyle şeylerin farkında olmaz.

Fakat babam:

– Sen telaş etme kalfa, iş anlaşıldı.

Ne anlaşılmıştı acaba? Babam bu oyunun Calibe Hanım tarafından yapıldığını mı sanmıştı?

Yaşlı kalfa ağladı, özür diledi. Calibe Hanım bunu itiraf olarak kabul etmişti.

Birkaç gün sonra okula giderken pantolonumun cebinde elime bir şeyler değdi. Bunlar bir tomar para idi. Okula çok yaklaştığım için geri dönemedim.

O gün kalfanın fazlaca masraf etmesi gerekliydi. Hafta başı idi. Her pazartesi bakkalın, manavın çırağı ile dönerdi.

Kalfa, kardeşimi götürmek için bizden önce evden çıkmıştı. Ben çıkarken Calibe Hanım daha oda kapısından çıkmamıştı.

Akşam eve döndüğüm zaman kalfaya paraları verdim.

Kadıncağız bana,

– Bende para vardı, Cemil Bey, dedi. Çekmeceyi açtım, aylığından babanızın bıraktığı parayı yerinde bulamayınca şaşırdım.

– Ben de bu paraları cebimde bulunca şaşırdım, dedim.

Calibe Hanım:

– Yüzüğü çorbaya attığım gibi paraları da senin cebine ben koymuş olabilirim, dedi.

Bu olayı babama yansıtmadık. Fakat ara sıra bize uğrayan komşulardan bazısı:

– Kalfa, dediler. Bu genç kadın ile çok uğraşıyorsunuz. Karı koca arasına girilmez.

Kalfa bunlara,

– Kimin kiminle uğraştığı belli olmaz, dedi. Onun doğrusunu Allah bilir.

Babam varlıklı ve iyi kazançlı olduğu için bazı dar gelirli komşular haset ederlerdi.

Kalfanın hanımlığını, terbiyesini apartmanda herkes bilirdi. O geldikten sonra bizim durumumuz değişmişti. Özellikle Doktor Hayri Bey bizim en büyük dostumuzdu. Bütün komşularımızın derdine çare arar, herkesle çok iyi geçinirdi.

Kardeşimin topuklu terlikle dövülerek dişlerinin kırılıp dudağının yarılmasını anlatmadık kimse bırakılmamıştı. Zaten, Calibe Hanım'ın dairede durmadığını bir memuriyete gider gibi çıkıp gittiğini ve geç vakit döndüğünü herkes biliyordu. Annemin yerini almış olan bu kadın, dört senedir yapmadığını

bırakmamıştı. Benim kısalmış bir ceket ve pantolonla okula gidip geldiğimi, kışın sırtıma giyecek bir giysimin bulunmadığını herkes acıyarak görmüştü.

Bir bunalımdan çıkan babamın gözü birden dönmüştü. Ben hayta olup çıkmıştım.

Bir resim dersinden az not aldığım için babamın beni nasıl azarladığını duymayan yoktu.

Hayri Bey, benim pekiyi derece ile ilkokulu bitirdiğimi komşulara söylemişti. Her babanın yüzünü güldüren benim karnem Ahmet Bey'i çileden çıkarmıştı.

Calibe Hanım'ı bize sevdirmek için harçlığımı bana vermesi için ona veriyordu. Tabii Calibe Hanım bu harçlığı bana vermez, dolayısıyla okulda ben aç kalırdım.

Resim notumun kırılmasının sebebi de resim defterimin olmayışıydı. Ama bunu babama anlatamazdım. Çünkü o bana cevap vermek fırsatını kaldırmıştı ortadan.

Ben bu Calibe Hanım'ı nasıl sevebilirdim?

Şimdi on iki yaşıma gelmiştim. Okul açıldığından beri biraz boylanmış ve yaşıma göre etlenmiştim. Çünkü kalfa bizi çok iyi besliyor, ikimizi de eziyetten kurtarmaya çalışıyordu.

O kış babam sofrada Dilber Kalfa'ya,

– Kalfa, dedi. Çok yoruluyorsun. Sen de benim gibi çok genç değilsin. Bankanın yaşlı bir aşçısı var. O kadar insana yemek yetiştiremiyor. Yerine

bir başkasını aldılar. Ben Hüseyin Efendi'yi buraya alacağım. O da bizim yemeklerimizin tadını çabuk öğrenir.

Calibe Hanım:

– Maşallah Ahmet Beyefendi, dedi. Telsiz duvaksız aldığınız karınızın cebinde harçlık, sırtında bir kürk yok, siz daireye bir erkek aşçı getirmeye çalışıyorsunuz.

– Acayip, dedi. Her ay yüz bin lira cep harçlığı almıyor musun? Sigaran evin masrafı içinde, kuaför faturası, terzinin faturası bana geliyor.

Calibe Hanım:

– Benim gibi bir hanımefendiye çok mu görüyorsun, dedi.

Babam sinirlendi.

– Diplomasız Ebe Besime'nin yeğeni olan seni kim hanımefendi yaptı? Şunu söylesene bana, dedi.

– Ya kürk, dedi Calibe Hanım.

– Kürküne ne oldu, dedi babam. Senesinde sana kürk almadım mı?

Calibe Hanım:

– Öteki iki kürkü neden Darülaceze'ye verdin, dedi.

Babam:

– Sen onların içine girmeye layık değilsin, dedi. Sen daha başka şeyler koparmaya kalkıyorsun, ayağını denk al.

Calibe Hanım meydan okur gibi,

– Görüşürüz, dedi.

Ertesi akşam Calibe Hanım sofrada, yemekte yoktu. Kendisi gibi bir kadına misafir gitmiş olmalıydı. Babam bu yokluğun üstünde durmadı. Ertesi gün Calibe Hanım yine yok. Babam yine bu yokluğun farkında değilmiş gibi davrandı.

Üçüncü akşam babam eve geldi. Yemeye oturdu. Biraz sinirli görünüyordu.

– Kalfa, dedi. Calibe beni dava ediyormuş, bugün bir avukat geldi. Kendisini almak için bir dayalı döşeli daire vaat etmişim, bütün evin işini ve çocukların bakımını ona yüklemişim.

Kalfa sakin sakin,

– Sinirlenmeyiniz bey, dedi. Calibe Hanım ne yapacağını şaşırmış. Bir insan azarsa başına gelecek vardır.

O sırada aşçı geldi. Kileri boşaltıp bu adama bir karyola kuruldu. Bir elbise dolabı alındı. Mutfağa ve yemek odasına bir iki raf ilave edilip erzak ve kavanozlar oraya konuldu.

Calibe Hanım herhâlde onurlu bir adam olduğu için babamın mahkemeden kaçacağını sanmıştı.

Avukat bir defa gelmiş, bu defa babam güzellik enstitüsünün ve terzisinin faturalarını göstermiş, kadının bankada teyzesinin adına yatırmış olduğu parayı da anlatmış ve,

– Beni bir daha rahatsız etmeyiniz, ne isterseniz yapınız, demiş.

Bir hafta sonra, noterden bir protesto geldi. Babama uzlaşma teklif ediyormuş.

Bilmem ne kadar tazminat, uzun ve kısa iki kürk, Mebrure Hanım'dan kalan mücevherler ve ayrıca dayalı döşeli bir daire.

Bir de adres vermişler. Bir terzi kadının çalıştığı atölye. Babam oraya aynı noter aracılığı ile bir protesto çekti. Ne yazdığını bilmiyoruz. Fakat iki gün geçmeden Calibe Hanım saçı başı karışık, yüzü gözü şiş ve nezleli olarak eve geldi.

O kadar berbat bir hâldeydi ki gelir gelmez yatmış ve ağlamaya başlamıştı.

Kalfa bir defa onun oda kapısından bir ihtiyacı olup olmadığını sordu.

Kadın:

– Allah hepinizi kahretsin, diye bağırdı. Her şeye sebep sensin.

Babam geldi ama arayıp sormadı. İki gün yatan kadın açlık canına yetince kalktı ve,

– Aşkolsun Ahmet Bey, dedi. Sen de kendini medeni bir erkek mi sanıyorsun?

Babam cevap bile vermedi.

– Bu azgınlığının sonu ne olacak bakalım, dedi.

MERCAN KOLYE

Calibe Hanım'ın teyzesi ölmüştü. Ona pek bağlılığı olmadığı için iki damla yaş bile dökmedi. O, babamla uğraşıyordu. Babamı etkisi altına almak için elinden geleni yapıyordu. Fakat babam Ahmet Bey artık kendisinden hiç memnun değildi. Bizim odamızda yatıyor, her istediğini kalfadan istiyordu. Sanki evde Calibe Hanım yokmuş gibi davranıyordu.

Okullar tatil olmuş, kardeşim sekiz yaşında ikin-

ci sınıfa başlamıştı. Onun küçük bir sandığı vardı. Değer verdiği eşyasını orada saklardı.

Bir pazar sabahıydı. Kalfa evde yaşayanları birbirine yaklaştırmak için Nesrin'i Calibe Hanım'ın odasına yollamıştı. Kız kapıyı vurarak kadını yemeye çağırdı. Fakat arkasından kızın bütün gücü ile bağırdığını duyduk. Calibe Hanım'ın da onunla boğuştuğu seslerden anlaşıldı.

Odaya girdiğimiz zaman Nesrin'in Calibe Hanım'ın boynundaki kolyeye yapışmış olduğunu gördük. Kadın ona birkaç tokat vurmuştu, gücü yettiği kadar. "Seni geberteceğim!" diye bağırdığını gördük ve duyduk.

Fakat Nesrin'in küçük eli kadının boynundaki kolyeye sımsıkı yapışmıştı. Yediği tokatlara rağmen geriye çekilmiyordu.

Babam, kardeşimin burnundan kan geldiğini görünce,

– Ne yapıyorsun, diye haykırdı.

Nesrin'i çekti fakat kız yine parmaklarını çözmemiş ve kolyeyi koparmıştı. "Annemin!" diye bağırıyordu. "Annemin mercan kolyesi."

Kolye kopmuş, incilerle mercanlar odanın içine yayılmıştı.

Calibe Hanım hâlâ, "Seni kimse elimden alamayacak!" diye bağırıyordu.

Tekrar kızın üstüne atılmak istedi. Fakat birden acı acı bağırarak yere çöktü.

Çıplak ayağına mercanlardan biri batmıştı. Ayağından kan akmaya başladı.

Babam Nesrin'i kalfaya verdikten sonra bana,

– Topla şunları, dedi.

Calibe Hanım, eline geçen bir havlu ile ayağındaki yara yerine basıyor ve,

– Ahmet, dedi. Senin alacağın olsun.

– Senin de alacağın olsun, dedi babam. Bir damla çocukla uğraşmaya utanmıyor musun?

Calibe Hanım:

– Üstüme atıldı, dedi. Az daha beni boğacaktı.

– Böyle giderse seni ben boğacağım, ne vardı kızın sakladığı kolyeyi çekip alacak? Sende hiç insanların duygularına saygı yok mu?

Kalfa, Nesrin'in burnunun kanını dindirdi. Çocuk hâlâ hıçkırıyordu.

Annem onu bir kere bile boynuna takmamıştı. Mercan bir kolyesi olmasını çok istiyordu. O hasta yatağında yatarken Nesrin'le ben bir mercan, iki boncuk dizerek ona bu kolyeyi yapmıştık. Annem bana vermiş, inşallah iyi olunca takarım demişti.

Pazar günü öğle yemeği hepimize zehir oldu. Üstümüzde oturan Hayri Bey bağırtılara gelmişti. Calibe Hanım'ın ayağına saplanmış olan mercanı çıkardı. Ayağına bir şeyler sürüp bantla kapattı.

Calibe Hanım'ın boynunda kolyenin ipinin izleri kalmıştı.

Kalfa, odasına kapanan kadına,

– Bana bak gelin hanım, dedi. Aklını başına topla, öksüzlerle daha fazla uğraşma. Çocuk, annesinin hatırası diye saklıyordu bu kolyeyi. Ne yapmaya girdin onların odasına. Yatak mı toplayacaktın? Önce kendi yatağını topla.

Babam bu kadına bir iki sıra inciden kolye almıştı. Fakat kadın rahat durmuyordu. Her zaman bu küçük kıza sataşır, ya azarlar ya da itip kakar, "Ayağımın altında dolaşma!" derdi.

Babamdan ayrıca azar işiten Calibe Hanım yaptığından ilk defa utanmış olmalı ki bir süre için terbiyesizliği bıraktı, kimseye karşı gelmedi. Zaten güvenecek kimsesi yoktu. Düşüp kalktığı arkadaşları bile ondan yüz çevirmişler, birkaç defa babama telefon ederek karısının yanlarında kaldığını, evlerinin düzenini bozduğunu anlatmışlardı. Hatta onlardan ödünç para almıştı.

Bundan başka güzellik enstitüsüne de borçlanmış ve babam bu enstitünün sahibine,

– Bir daha en ufak parayı ödemem, demişti. Ona göre davranın.

Bu enstitünün kapısı da kapanmıştı Calibe Hanım'a. Babam kuaföre yapılan borçları da ödemiyordu.

Gezip tozduğu yerlerdeki kapılar Calibe Hanım'ın yüzüne kapanınca gidecek yeri kalmamıştı. Ayağındaki yaradan dolayı birkaç gün yere basamadı. Bir gün isyan etti.

– Beni açlıktan öldürecek misiniz, insafsızlar!

Kalfa bu söze karşı,

– Ayağının ucuna basa basa gel yemek odasına, dedi. Senin yatağına yemek servisi yapmamı mı istiyorsun? Bütün evin işine ben bakıyorum.

Calibe Hanım, boynundaki yırtıkları kapatmak için birkaç gün boynuna eşarp bağladı. Ayağındaki yara ile kimse meşgul olmadı.

İkide bir yatak odasından bazı yerlere telefon ediyordu. Babam bunu fark edince odadaki telefon kablolarını kesti, kopardı.

Kalfa pek istemediği hâlde her yemekte Calibe Hanım'ın yattığı odanın kapısını vuruyor, yemeğe çağırıyordu. Ayrıca babam, Calibe Hanım'a verdiği harçlığı kesmişti. Kalfa her ayın ilk günü yüz bin lirayı odasına götürüyor, "Beyefendi bıraktı." diyordu.

Bir iki aydır Calibe Hanım:

– Bana onun parasının gereği yok, diyordu.

Kalfa soğukkanlılıkla,

– Ya, öyle mi? Bir daha para bırakırsa istemiyor, derim.

Böylece üç ay geçti. Sonradan Calibe Hanım:

– Kalfa, Ahmet Bey benim paramı bırakmadı mı, demeye başladı.

Bu para ile makyaj malzemesi alıyor, her gün içtiği sigaraların parası evin masrafından çıkıyordu.

Bir akşam yemekten sonra, salonda oturuyorduk. Calibe Hanım odasından çıkarak,

– Ahmet Bey, dedi. Sizinle bu geçimsizliğe bir son vermemiz gerek, benim daha fazla dayanmaya sinirlerim müsait değil.

Babam hiç çekinmeden,

– Ayrılmak mı istiyorsun, dedi. Ben hazırım!

Calibe Hanım:

– Bu işine geliyor, değil mi? Benden alacağını aldın. Sıra şimdi Ayla Hanım'da.

Babam sinirlendi.

– Ayla Hanım'la evlenmek istesem seninle çoktan boşanırdım, dedi. Herkesi kendin gibi zannetme. Ayla Hanım çoktan evlendi ve bankadan ayrıldı.

– Ne bileyim ben, dedi Calibe Hanım. Bana karşı olan soğukluğuna başka bir mana veremedim.

– Soğukluğu sen yarattın, dedi babam. Kendin gibi bir hizmetçiye benim kızımı dövdürdün. O çocuğun ağzını burnunu kanattığın günden beri senden iğreniyorum.

Babamın içi doluymuş. Calibe Hanım daha fazla laf işitmemek için salondan çekildi.

Bir gün kalfanın bu kadına öğüt verir gibi konuştuğunu duydum.

– Calibe Hanım, demişti. İnsanların en çok sevdikleri kimse kendi analarıdır. Can acısıyla haykırırken bile insanlar "anneciğim" diye seslenirler. Siz annesini bir türlü unutamayan kızcağızın anneciğim diye feryadını topuklu terlikle ağzına vurarak mı susturacaksınız? İnsanlardaki ana sevgisini kimse

yüreklerinden söküp atamaz. Onun bütün arkasında bıraktıklarına bedavadan kondunuz. Dünyanın en iyi kadını da olsanız Mebrure Hanım'ın yerini tutamazsınız. Buraya çocukları bağrınıza basmak için geldiğinizi söylemişsiniz. Ama siz o hanımın bu evde ve gönüllerde bıraktığı izleri silmeye kalktınız. Hatta bir aralık Ahmet Bey'e senin benden önceki yaşantını burnundan getireceğim demiştiniz. Bu tuttuğunuz yol iyi bir yol değil Calibe Hanım. Buna Allah razı olmaz.

Bütün bunlar doğruydu. Calibe Hanım artık babama gücenmiyor, ona ağzını açmıyordu.

Evde bir yolcu gibi olan Calibe Hanım herhâlde uslandığından değil, huzursuzluktan davranışlarını değiştirmeye başladı. Bir zamanlar babama ekmek kestiren, salata yaptıran Calibe Hanım şimdi, yemek vaktinden önce yemek odasına giriyor, ellerini lavaboda iyice yıkadıktan sonra sofrayı kuruyor, kalfaya da ufak tefek yardımlarda bulunuyordu.

Ayağındaki mercan yarasını bir ay kadar çekmişti. Hırslandığı zamanlar evin masraflarından ayırıp bankaya yatırmış olduğu parayı çekmiş, artık orada parası kalmamıştı.

Ama paraya ne gerek vardı. Babamın ilgilenmemesine karşılık kalfa:

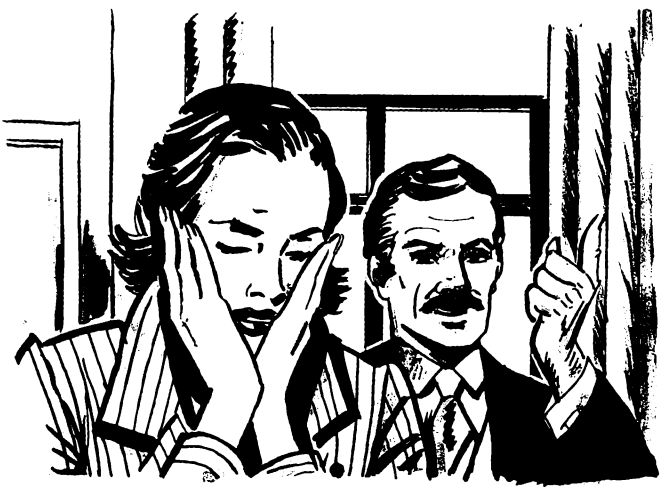
– Calibe Hanım, dedi. Bazen sokağa çıkıyorsunuz. Bu ince pardösü ile hasta olacaksınız korkarım. Kürkünüzü nerede bıraktınız?

Calibe Hanım kıpkırmızı olmuş ve,

– Sattım, dedi. Bir arkadaşıma sattım.

Gayet güzel şemsiyesini, el çantasını, kazağını, bluzunu, orada burada unutmuş veya satmıştı. Salona girmek istemiyordu. Çünkü duvardaki fotoğraftan annem ona ağlar gibi bakıyordu.

ÇÖKÜNTÜ

Ben orta ikiye geçtiğim zaman babam daha büyük şubelerden birine müdür olmuştu. Hem kazancı arttı hem de yorgun olduğu için bir küçük otomobil almıştı; işe onunla gidip geliyordu.

Kardeşim üçüncü sınıfa geçmişti. Yine ince, terbiyeli bir kızdı ve çalışkandı. Evin içinde kendisinden hiçbir iş ve ilgi beklenmeyen Calibe Hanım, büyük bir sıkıntı içindeydi. Bizi hiç sevmediği için bizimle

konuşmazdı. Zaten o, bizim babamı kendisinden ayırdığımızı sanıyordu.

Kalfa hiç nezaketini bozmuyor, ara sıra kendisine yardım etmeye kalkan Calibe Hanım'a öğüt veriyordu. Zaten aşçıbaşı somurtuk bir ihtiyardı. Evde kalfadan başka konuşulacak insan yoktu.

Calibe Hanım, ara sıra odasına kapanıyor, ağlıyordu. Babam ona gözlerinin neden kızarmış olduğunu sormazdı. Pazar günleri de babam herhangi bir toplantı veya iş için çıkıp gidiyordu. Böyle zamanlarda kalfa ile Calibe Hanım'ın yemek odasında konuştuklarını duyuyordum.

– Kalfa Hanım, canımdan usandım artık. Ölsem de kurtulsam, diyordu.

– Calibe Hanım kızım. Sizin yerinizde başka bir hanım olsa bu hayata bin kere şükrederdi.

– Benim hayatımda çekilecek ıstıraptan başka ne var?

– Size öyle geliyor, neniz eksik.

– Bir köşeye atılmış gibi kaldım.

– Calibe Hanım, siz insanların duygularını unutuyorsunuz! Herkesin beyefendi dediği kocanızı siz şoförünüze seslenir gibi Ahmet diye çağırmaya başladınız. Sizden on yaş büyük olan erkeğe böyle seslenmek ayıp olur. Bunu samimiyete vermemelisiniz. Ayağından terliğini çıkart, resme fırlat, sonra da kocana "Ahmet terliğimi getir." diye haykır!

– Biliyorum kalfa, orada hatalıyım.

– Ya daracık odaya tıktığınız çocukların duvarda

asılı duran annelerinin resmini parçalamaya kalkmanız doğru muydu? Hele anneciğim diye feryat eden bir öksüz kızı, yarım akıllı hizmetçinize susturtmak istemeniz. Çocuğun ağzını burnunu kan içinde bırakmanız doğru muydu?

– Kalfa, ben bu eve gelin geldim.

– Pek öyle olmadı Calibe Hanım. O anasını kaybeden kızı kucağınıza alarak başını okşamaya başladınız. Ahmet Bey acılı bir adamdı, o da kızının öksüzlük acısı duymamasını istedi. Bir süre bu evde evlenmeden oturdunuz.

– Kalfa, benim hiçbir hakkım yok mu?

– Hakkınızı Allah bilir Calibe Hanım. Siz bilemezsiniz. Siz Mebrure Hanım'a teyzenizi gönderdiniz, o da rica etti. Ahmet Bey sizi bankaya aldırdı. Siz bankada çalıştınız ama iş görmek için değil, Ahmet Bey'i ele geçirmek için.

– İnsanlar yaşamak isterler Kalfa Hanım.

– Evet, bu onların hakkıdır. Ama insan hakkından gelemeyeceği bir iş üzerinde çalışmamalı. Ne diye iki defa nişanlandınız da onlardan biriyle evlenmediniz? Çünkü sizin içinizde zenginliğe karşı bir hırs vardı. Ahmet Bey'i basamak yapıp lüks hayat yaşamak istediniz. Ama siz küçük bir aile kızıydınız. Böyle bir hayatı hazmedemezdiniz. Bir ara da Ahmet Bey'i kendinize uydurmaya çalıştınız.

– Eskiden Ahmet Bey, eve geldiğinde eşinin iniltilerini duyardı, ben onu güler yüzle karşılardım.

– Tabii bunu biliyorum. Ama bu sadece bir yüze

gülüştü. Adamın çocukları, babalarıyla konuşamaz oldu. Onlara sofrada bile yer vermiyordunuz. Sağ bir adam olan Ahmet Bey'i çocuklarından ayırdınız. Hizmetçiniz kızarmış ekmeğin üstüne tereyağı reçel sürüp yiyordu. Çocuklar babalarının sofralarına oturtulmadıkları için ne yediklerini bilen yoktu. Hizmetçiniz kendi bardağına beş alt tane şeker koyup çayını içtikten sonra, o bardağa çocuğa çay koyuyor, dibindeki şekeri karıştırarak "Bu şeker sana yeter." diyordu. Siz bunların hiç farkında değildiniz.

Sizden çok yüz alan ve bol bahşiş verdiğiniz bu terbiyesiz Fatoş göze girmek için elinden geleni yapıyordu. Bu arada evin masrafından arttırarak kısa zamanda bankaya, teyzenizin adına para yatırdığınızı da unutmayınız. Mebrure Hanım'da bir temizlik, bir titizlik vardı. Ben onun saçlarını bir defa bile kuaföre yıkattığını görmedim. Tırnaklarını uzattığını görmemiştim.

– Kalfa, şimdi dünya değişti!

– Dünya değişebilir ama terbiye ve temizlik değişmez. İnsan layık olduğu mevkiyi alır.

– Beni Ahmet Bey'e layık görmüyor musunuz?

– Ahmet Bey, sizi nikâhla aldığına göre kendisine layık görmüş demektir. Fakat siz, onun çocuklarını ortadan kaldırmak, anılarını, eski mutluluklarını silmek istediniz.

– Kalfa Hanım, artık söyleyiniz de beni bu apartmandan atsın.

– Ben böyle bir niyette değilim Calibe Hanım. Yalnız sizin durumunuzun hiç de kötü olmadığını görüyorum. Sigaranız alınıyor, harçlığınız var. Hamdolsun en iyi yemekler önünüze geliyor.

– Sırtıma giyecek bir kürküm yok!

– Çünkü Mebrure Hanım'ın bütün giysilerine el koydunuz. Her gün birini giyip Ahmet Bey'in karşısına çıktınız. Size de bir kürk almıştı, ne yaptınız? Çocukların önünde annelerinin giysilerini, kürklerini kullanmanız yerinde miydi? Çocuklar buna üzülüyorlardı. Ama siz onların ıstırabını görmemezlikten geliyordunuz!

– Ya şimdi?

– Orasını ben bilmem Calibe Hanım. Siz kocanızdan iltifat bekliyorsunuz ama bir şey sorsa omuz silkip cevap vermiyorsunuz. Böyle giderse Ahmet Bey çocuklarının istikbalini düşünmek zorunda kalacak.

– Yani beni başından atar, başkasıyla mı evlenir?

– Bilmem Calibe Hanım.

Böyle konuşmalara bir iki defa şahit oldum.

Ben de Calibe Hanım'ın büyük bir çöküntü içinde olduğunu fark ediyordum. Çünkü böyle bir yaşantıya layık bir kadın değildi ve her şeyi kendisinin hakkı olarak görüyordu. Babam pazar günleri bir yere gitmezse salonda, eline bir kitap veya gazete alarak saatlerce okuyor, bazen de bir iki saat uyuyordu. Aylarca hastalıklı bir eşle geceli gündüzlü uğraşmış olan babamın elinden gelen her şeyi yaptıktan sonra

biraz da kendi hayatına dönmesi ayıplanamazdı.

Şimdi yalnız kalan Calibe Hanım'dı, hâlâ babamdan iltifat bekliyor ve oda kapısından girmek için müsaade istemesini arzuluyordu.

Calibe hanımın bu arzuladığı şeyler gerçekleşmedi ve kadın bekleye bekleye çöktü, kendini kötü hissetmeye başladı. Calibe Hanım yemekte bir iki defa Nesrin'e seslendi.

– Yavrum neden yemiyorsun? Bak baban üzülüyor. Çocuk onun ilgisine alışık değildi ama, "Yiyorum." demişti.

Bir gün aşçıya da rica etmişti.

– Küçük küçük muska böreklerinden kızartır mısınız? Ahmet Bey çok severdi.

Calibe Hanım'daki değişmeyi hepimiz görüyorduk. Aşçı yemek pişirmekte ustaydı. Lokantalarda, bankada uzun süre çalışmış ve yanında yamaklar yetiştirmişti. Bazı yemekler için babam sofradan kalkar, mutfağın kapısını açarak,

– Aşçıbaşı, diyordu. Börek çok güzel olmuş, eline sağlık.

İhtiyar adam bundan büyük haz duyuyordu. Sonra yiyecekler bakımından faydalı bir adamdı. Kimin neyi sattığını çok iyi biliyor ve kalfaya haber vererek gidip istediklerini alıyordu.

Bir gün, iyi tanıdığı hemşeri bir manava gitmiş, ondan çok lezzetli ve kokulu bir çavuş üzümü almıştı. Babam bundan çok memnun oldu. Aşçıya teşekkür etti.

Kalfa:

– Mebrure Hanım da çok severdi bu üzümü, dedi.

Calibe Hanım beklenmedik bir şey söyledi.

– Nur içinde yatsın. Onu hep bu evin içinde hissediyorum.

Babam içini çekerek,

– Onun eviydi bu, dedi. Babasından kalmıştı. Duvarlarda bir yırtık, kapılarda bir bozukluk olsa çok üzülürdü.

Kalfa bazen Kur'an okur, seccadenin üstünden kalkmadan önce bizim için dualar eder ve onun ağzından çıkan mırıltılar arasında,

– Yarabbi, Mebrure kulunun da ruhunu şad et, derdi.

Bazen kapıcının bulunmamasından yararlanan bir dilenci zilleri çalıp yardım istemeye kalkardı. Yukarı katlardan bağırtılar duyulur, kalfa kovulan dilenciyi alıkoyardı.

– Dur, derdi. Al şunu.

Komşulardan para veren olurdu ama en eski en çok örselenmiş parayı uzatırlardı. Ama kalfa yepyeni bir para verir ve,

– Bu evin hanımına dua et, derdi.

Kalfa da bizimle birlikte yemeye oturuyordu. Kalkar lüzumlu bir şeyi alır ve yine yerine otururdu.

AYRILIK

Bir arife günüydü. Babam erkenden kalkmıştı. Kahvaltıda,

– Çocuklar, dedi. Bayramlaşmadan önce mezarlığa gidip ziyaret etmek lazımdır. Bugüne kadar annenizin mezarına gitmediniz.

Biz buna sevindik mi üzüldük mü bilmem. Ama hemen hazırlandık.

Babam kalfaya,

– Sen de gel, dedi.

– Allah sizden razı olsun beyefendi, dedi kadın-

cağız. Ben de sizden bunu rica edecektim. Mebrure Hanım'ı sık sık rüyamda görüyorum.

Bu hazırlığa birden Calibe Hanım da katıldı.

– Ahmet Bey, sizce bir sakıncası yoksa ben de geleyim.

Babam bayram günü kadının bu istediğini kırmadı. Mevsim yazdı ve hava hayli sıcaktı. Babam aşçıya yemekler hakkında talimat verdikten sonra,

– Fazla gecikmeyiz aşçıbaşı, dedi.

Beş kişi kapıdan çıktık, merdivenleri inerek arabaya bindik. Ben babamın yanına oturdum. Kalfa arkada ortaya oturmuştu, bir tarafında Calibe Hanım bir tarafında Nesrin yer almıştı.

O zamana kadar kardeşim ve ben bir mezarlığa gitmemiştik. Bu nedenle ben heyecanlıydım. Arkamızdakiler hiç konuşmuyorlardı. Yalnız kalfa hafiften besmele çekiyor ve dualar mırıldanıyordu.

Mezarlık hayli uzaktaymış. Etrafı duvarlarla çevrili olan bu mezarlığa araba girmiyordu. Büyük kapının iki yanında çiçekçi kadınlar vardı.

Babam para çıkartarak farklı renklerde güller ve karanfiller aldı. Hepimize birer küçük demet verdi. Calibe Hanım da cebinden para çıkartarak kırmızı, sarı ve kavuniçi güller aldı. Böylece babamızın peşi sıra mezarların aralarındaki yollardan yürüdük. Hemen her tarafta yerden yükseltilmiş mermerden lahitler vardı. Bunların baş ve ayak uçlarında taşlara oyulmuş yazılar bulunuyordu.

Babam yürürken,

– Burada annenizin, onun babasının ve annesinin mezarları var, dedi. Benim annem, babam ve dedem de vefat etti. Bir gün oraya da gideriz.

Birbirine benzeyen beyaz mermerlerle kaplanmış ve üstüne yine beyaz mermerden bir çerçeve yapılmış mezarların ortasında yemyeşil çim vardı. Sanki bu ölülerin yataklarının üstüne yeşil birer yorgan örtülmüştü.

Babam başucundaki mermerde annemin adı yazılı olan mezara aldığı güllerden birkaçını bıraktı ve,

– Ben geldim, Mebrure, dedi. Çocuklarımız, kalfa da yanımızda. Daha sonra öteki iki mezarlığın üzerlerine de gülleri bıraktı ve ellerini açıp sessizce dualar okudu.

Biz de elimizdeki çiçekleri üç lahide ayrı ayrı koyduk. Duamızı okuduktan sonra annemizin mezarının başına geldik.

Etrafımızda ölülerini ziyarete gelen birçok insan vardı. Bir hoca bir mezarın başında yüksek sesle Kur'an okuyordu.

Kalfa da iki elini göğsünün hizasında tutup dua okuduktan sonra annemin mezarının başına geldi.

– Calibe Hanım, kızım, dedi. Başınızı örtün.

Calibe Hanım çantasından bir başörtüsü çıkardı. Gelirken bunu almayı akıl etmişti.

Çiçeklerini annemizin mezarının başucuna bıraktıktan sonra kalfanın yanında durdu.

Kalfa bize,

– Siz dua okumasını bilmiyorsunuz, dedi. Ben hızlı hızlı okuyacağım, siz de kelime kelime tekrarlayın.

İki kardeş ellerimizi açtık. Calibe Hanım da ellerini açmıştı. Kalfa kelime kelime okuyor, bizim tekrarlamamızı bekliyor ve sonra devam ediyordu. Calibe Hanım da bu duaları bilmediği için bizim gibi o da tekrarlıyordu.

Babam biraz uzağımızda mezarlık bekçisi ile konuşuyor ve ona para veriyordu.

Calibe Hanım'ın ellerini açarak kalfanın okuduğu duayı tekrarladığını ve başını örtmüş olduğunu gördü.

Calibe Hanım dua edip ellerini yüzünden çektikten sonra,

– Mebrure Hanım, dedi. Nur içinde yatınız. Benim de cahillikle yaptığım hataları affediniz.

Ne olmuştu bu kadına. Başındaki başörtünün uçları ile gözlerini silerken hıçkırıklarla ağlamaya başlamıştı.

Mezarlık ziyaretimiz böylece bitti. Nesrin'in de gözleri kıpkırmızı olmuştu. Babam:

– Allah'a ısmarladık Mebrure, dedi. Er geç bir araya geleceğiz. Seni hiçbir zaman unutmadık.

Nesrin:

– Allah'a ısmarladık anneciğim, dedi. Biz yine geliriz.

Biz duamızı bitirdikten sonra yine önde giden babamın ardı sıra mezarlığı terk ediyorduk.

Önde babam yürüyordu, arkasında ben kardeşimle el ele yürüyordum. Bizim arkamızdan Calibe Hanım ile kalfa geliyordu.

Bir iki defa başımı çevirerek baktım. Koyu yeşil dümdüz uzanmış selviler gökyüzüne doğru yarışıyorlardı. Bunlar yeşiller giymiş dervişlere benziyorlardı.

Calibe Hanım hâlâ başındaki başörtüyü çıkarmamıştı. Ben arabada yine babamın yanına oturdum. Onlar üçü arkaya sıralandılar.

Kalfa, Calibe Hanım'a anlatıyordu:

– Mebrure Hanım'ın annesi ve babası çok iyi insanlardı. Ahmet Bey'in ailesi ile evvelden tanışıyorlardı. Apartmandaki bugün oturduğumuz dairede ömürlerini geçirmişlerdi. Ben onların yanına acemi bir hizmetçi olarak girmiştim. Onlara emek verdim, beni evlendirdiler. Küçük bir evi olan bir adama verdiler. İyi insandı efendi ama çok yaşamadı. Onun ölümünden sonra tekrar apartmandaki daireye geldim.

Daireyi böylece kızları olan Mebrure Hanım'a bırakmışlardı. Ahmet Bey iç güveysi olarak alınmıştı. Yaşadıkları kadar ondan memnun kaldılar.

Babam biraz sonra,

– Evde nasıl olsa aşçıbaşı var, dedi. Yolu uzatalım da biraz hava alalım. Sonra gelenler olur, eve kapanırız.

Onun isteği ile Boğaz'ın sırtlarına doğru gittik. Bazı yerlerde arabayı durduran babam sıcak bir hava içinde masmavi akıp giden ve akıntıları menevişler yapan denizi seyretti.

Babam evin altındaki dükkânı da satın almış ve gereken işlemleri yaptırdıktan sonra arabası için orasını bir garaj hâline getirtmişti.

Eve vardığımızda arabayı bu garaja bıraktıktan sonra babamla birlikte ben yukarıya çıktım. Calibe Hanım'la kalfa sofrayı kurmuşlar. Vakit de hayli geçmişti.

Ellerimizi yıkadıktan sonra sofraya oturduk. Aşçı et kızartmıştı. Daha sonra zeytinyağlı bir fasulye ile çok lezzetli bir pilav yapmıştı. Yemeği hiç konuşmadan yedik. Babam bayramda misafir geleceğini düşünerek aşçıya yemekleri listeledi.

Yemek bitti, salona geçtik. Kalfa bir iki gün evvel beni ve kardeşimi alarak çarşı pazar dolaşmış, bize giysiler ve ayakkabılar almıştı.

Eve gelince Calibe Hanım'a,

– Kızım, dedi. Bir şeyler alınız siz de.

Calibe Hanım:

– Bir eksiğim yok Kalfa Hanım, dedi. Sağ olunuz.

O akşam erken yattık.

Yaz tatilindeydik, okulumuz yoktu. Sınıflarımızı geçmiştik. Ben artık ortaokul son sınıftaydım. Kardeşim de ilkokulu bitirmek üzereydi.

Bayram günlerinde, bankadan babamın arka-

daşları ve başka banka müdürleri gelirdi. İlk gün akşama kadar gelen eksilmedi ama Calibe Hanım kimsenin yanına çıkmadı.

Yemekten sonra Calibe Hanım:

– Ahmet Bey, dedi. Rica ederim odanızda yatınız. Divanın üzerinde rahatsız oluyorsunuz.

Babam kadının teklifini kırmadı. İkisi de bize iyi geceler diledikten sonra odalarına çekildiler. Sabahleyin biz kalktığımız zaman babamız bankaya gitmişti. Calibe Hanım eskisi gibi biraz kalfaya yardım etti. Ve bir süre odasına kapandı. O akşam salonda otururken Calibe Hanım:

– Ahmet Bey, dedi. Sizden bir ricam var.

Babam gazetesini yüzünden çekerek,

– Buyurun, dedi.

Calibe Hanım:

– Ahmet Bey, dedi. Ben ayrılmak istiyorum.

– Neden icap etti bu? Rahat değil misiniz?

– Rahatım ama Ahmet Bey içim rahat değil. Özellikle Nesrin benden daima kuşkulu. Cemil de kardeşine yaptıklarımızı unutamıyor. Ayrılırsak hepimiz için hayırlı olur.

Babam sordu:

– Ne şartla ayrılmak isteyeceksin?

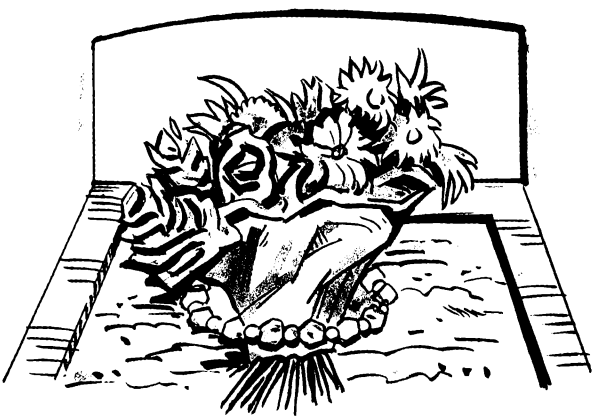
– Hiçbir şartım şok, dedi Calibe Hanım.

– Başka bir yere mi gideceksiniz?

– Teyzemin evi boş duruyor Ahmet Bey. Oraya çekileceğim.

Calibe Hanım'ın bu teklifi hepimizi şaşırtmıştı. Bir süredir içine kapanan kadının isteğini babam reddetmedi.

CALİBE'NİN SONU

Bir gün babamla birlikte evden çıktılar. Calibe Hanım yalnız döndü. Öğle yemeğinde kalfaya,

– Ayrıldık Kalfa Hanım, dedi.

Biz bunun ne demek olduğunu bilemezdik. İlk defa böyle bir olayla karşılaşıyorduk.

O akşam babam geldi, yemekte Calibe Hanım'a,

– Kararın kesinleşmesi için on beş günlük bir süre var, dedi. Taraflardan biri karara razı değilse yeniden mahkeme açar.

Calibe Hanım:

– Benim bir şeye karşı geleceğim yok, dedi.

Böylece aradan günler geçti, babamın söylediği iki hafta tükendi ve babam bir akşam eve bir yazı getirdi. Yemekten sonra salonda yazıyı Calibe Hanım'a verdi.

– Mahkemenin verdiği karar kesinleşti, dedi. Buyurun, okuyun!

Calibe Hanım yazıyı okudu, sonra,

– Ben sizden para istemedim, dedi. Bu beş milyon tazminatı neden veriyorsunuz?

Babam:

– İyi kötü bir evlilik yaptık, dedi. Gidecek yeriniz var, ne ile yaşayacaksınız?

– Bu benim sorunum, dedi Calibe Hanım. Fakat yine de size söyleyeyim. Teyzemin derme çatma bir evi vardı. Oraya gideceğim. Belki geçinebilmek için bir iş bulabilirim. Ama hiçbir hazırlığım olmadığı için bu cömertliğinizden yararlanacağım.

Babam sabahleyin erkenden işe gitti. Calibe Hanım kahvaltıya geldi. Pek durgun ve üzüntülü görünüyordu.

Kahvaltıdan sonra,

– Kalfa Hanım, giysilerimi koyduğum bavulu ben almak istiyorum, dedi.

– O sizindi zaten Calibe Hanım, dedi.

Calibe Hanım odasına girdi. Biraz sonra elinde bir bavulla çıktı. Gözleri ağlamaktan kızarmıştı.

Kalfa:

– Burada da oturabilirsiniz, dedi.

Fakat Calibe Hanım kalmadı. Kalfanın elini öptü, sonra da kardeşimin elini tuttu ve öptü.

– Beni bağışla Nesrin, dedi. Ben çok yanlış hareket ettim. Bu hayatın ve sizlerin kıymetini bilemedim.

Sonra benimle tokalaştı.

– Allah sizlere rahatlık versin, dedi.

Nesrin yatak odasına girmiş ve mendiline bağladığı bir şeyi getirmişti.

Calibe Hanım'a uzattı.

– Bunu alınız, dedi.

Calibe Hanım, Nesrin'in verdiği şeyi açmadan koynuna koydu. O sırada kardeşimin ne verdiğini sormadık.

Apartmandan çıkan ve yolun kenarında bekleyen Calibe Hanım'a pencereden bakıyorduk. Kadın bavulu yere koymuştu. Bize hiç bakmadan geçen bir arabaya bindi ve uzaklaştı.

O akşam babam her zamanki gibi eve geldi. Yemekte Calibe Hanım'ın sandalyesi boş kaldı. Konuşmadan yemeklerimizi yedik. Yalnız kalfa, babama Calibe Hanım'ın selamını söyledi.

Her akşam yaptığımız gibi salonda ve televizyon karşısında oturduk. Okulların açılmasına daha uzun bir süre vardı.

Aradan yine günler, haftalar geçti. Calibe Hanım gelmedi ve ondan bir haber de almadık.

Okullar açılmadan önce Kurban Bayramı gel-

di. Babam aşçıbaşına aldırdığı bir kurbanı annem Mebrure Hanım için kestirdi. Etler mutfağa geldi.

Babam:

– Kalfa, dedi. Siz etleri komşulara dağıtınız. Ben çocuklarla mezarlığa gideceğim, dedi.

– Başüstüne Ahmet Bey, dedi kalfa.

Biz babamla arabaya bindik. Mezarlığa gittik. Nesrin, kalfadan bir başörtüsü almıştı. Artık ilkokulun son sınıfındaydı. Epeyce büyümüştü ama yine ince ve nazik bir kızdı.

Mezarlığın kapısında babam gül alarak bize verdi. Kendi eline de aldı. Onun peşi sıra annemizin ve onun anne ve babasının mezarlarına gittik. Mezarlık bekçisi her tarafı temizlemiş ve yabancı otları ortadan kaldırmıştı.

Annemin lahdinin yanına vardığımız zaman oraya bir sepet sarı, kavuniçi ve kırmızı güllerin bırakılmış olduğunu gördük.

Yanımıza gelen bekçiye babam sordu:

– Bu çiçekleri kim bıraktı, dedi.

Mezarlık bekçisi:

– Geçen bayram birlikte geldiğiniz hanım bıraktı, dedi.

Kardeşim, bizden önce bu güllerin yanına gitti ve uzanarak demeti kaldırdı ve hemen haykırdı.

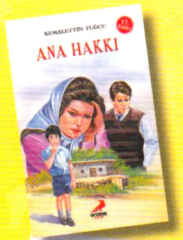
– Baba bak, dedi.

Elinde çiçeklerin altına bırakılmış "Mercan Kolye" vardı.

Bunu herhâlde Calibe Hanım bırakmıştı. Demek Nesrin'in ona verdiği kolyeyi Calibe Hanım asıl sahibine getirmişti.

Nesrin elinde aralık aralık incilerle süslenmiş olan kolyeyi bize gösterirken yanaklarından inciler kadar temiz gözyaşları akıyordu.

KEMALETTİN TUĞCU, 1922 yılında İstanbul'da doğdu. 1996 yılında vefat etti. Küçük yaşlarda yazmaya başladı. Sevgi ve merhamet gibi insani duyguları içeren kitaplar kaleme aldı. 400'e yakın eser veren Tuğcu, kitaplarında çocukların ve yaşlı insanların hüzünlerini, ümitlerini ve heyecanlarını işledi. Bu çalışmalarıyla Türkiye'nin çocuklar tarafından en çok okunan yazarı oldu.Yayınevimiz de sizler için 20 kitaptan oluşan bir Kemalettin Tuğcu dizisi hazırladı.

KEMALETTİN TUĞCU'DAN SEÇMELER

1. Ana Hakkı
2. Ceylanlı Bahçe
3. Çifte Kumrular
4. Çingene Kızı
5. Çocuk Hırsızları
6. Dede ile Torun
7. Deniz Kızı
8. Eski Bir Masal
9. Gece Kuşları
10. Gülçin Abla
11. Hırdavatçı Dede
12. İçler Acısı
13. Kolsuz Bebek
14. Mercan Kolye
15. Mine'nin Arkadaşı
16. Ninelerin Ninesi
17. Sakat Çocuk
18. Son Çocuk
19. Şehir Çocuğu
20. Uğurlu Çocuk

9 789755 010342
erdemyayinlari.com